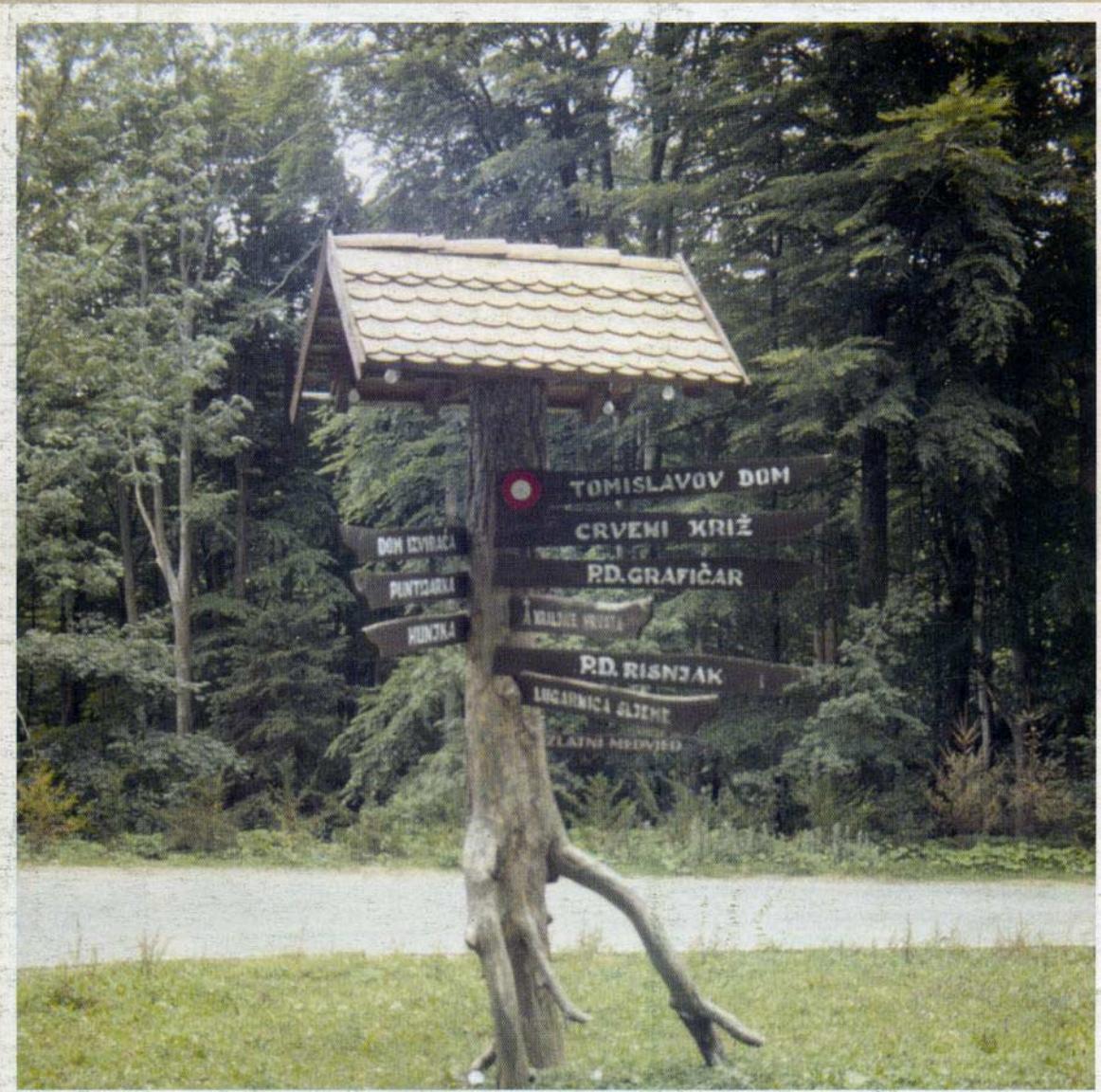

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 92

RUJAN
2000

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izšao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Rujan 2000
September 2000

Broj 9
Number 9

Godište 92
Volume 92

Slika na naslovnici:
Sljemenski putokaz
Foto: Željko Poljak

SADRŽAJ

Tomislav Zorićić: Za 50. u 2000. na 5642,7	241
Igor Jelinić: Tri ljetne nedjeljne šetnje	246
Dubravko Marković: Mreža bijelog pauka	249
Vladimir Jagarić: Uz pjesmu "Stari planinar"	251
Miljenko Pavešić: Jedno dežurstvo u domu na Kleku	253
Vlatko Oštrić: Gora na granici	255
Vladimir Jagarić: Žumberačka kronika	256
Natali Nanić: Vojni objekt na Guslici - planinarski dom?	258
Mladen Vidaković: Planinarstvo u Novoj Gradiški	259
Planinarske kuće i putevi	262
Planinarstvo u tisku	264
Tko je što u hrvatskom planinarstvu	266
Vijesti	267

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 Zagreb, Vlaška 12, tel., fax i automatska sekretarica 01/4816558, e-mail: zeljko.poljak@zg.tel.hr (članke ne slati kao attachemnt)

UREDNIČKI ODBOR: dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. i fax i automatska sekretarica 01/48 24 142, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o., D. Lomnica

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

PRETPLATA ZA 2000. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236.

VAŽNO! Na uplatnici treba u rubrici "Poslov na broj" upisati svoj preplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavaču ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. Preplatnički broj se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka, a može se doznati i na tel. izdavača. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotkopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi preplatnici koji još nemaju preplatnički broj.

ZA 50. U 2000. NA 5642,7

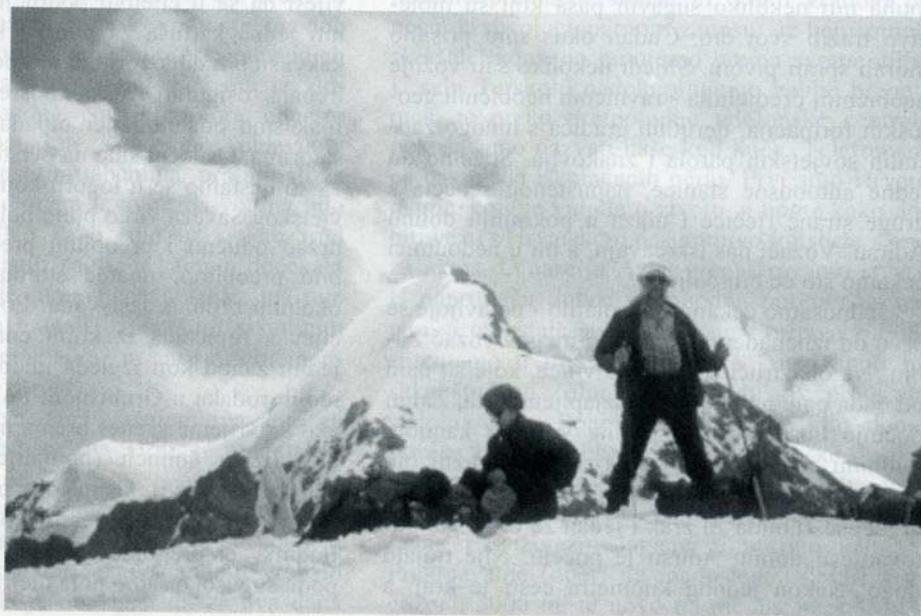
Nesvakidašnji, pomalo enigmatski naslov. Nesvakidašnji je i povod - proslava i obilježavanje 50 godina osnutka i rada HPD Željezničar iz Zagreba uspomom na najviši vrh Europe - Elbrus na Kavkazu, visine 5642,7 m.

Trebalo je za takvu obljetnicu smisliti primjerenu akciju imajući u vidu i ugled i dosadašnji rad društva. Nakon priličnog premišljanja odlučili smo se za Elbrus. Brdo na koje se dosta rijetko ide, pomalo je izvan ruke, a i okruženje i prilike koje tamo vladaju sve su prije nego obične i mirne. Vođom je Upravni odbor imenovao našega poznatog alpinista Vladimira Mesarića, a zamjenikom moju malenkost. Najprije je trebalo vidjeti kako onamo. Prva je misao bila - što drugo nego željezница, no od ukupnog trajanja ekspedicije provesti u vlaku tjedan dana nije baš privlačno. Tako smo dodali nešto novaca i odlučili se za najlogičniji varijantu - zrakoplov. Ispoučetka se javio lijep broj sudionika - 25, ali kako to obično biva knjiga je spala na sedam slova. Tada su se još javili i neki prijatelji, između kojih i naši poznati himalajci Stipe Božić, Branislav Šeparović i Mario Rodeš. Prikupili smo, kako je tko znao, potrebna sredstva i 28. lipnja se naš-

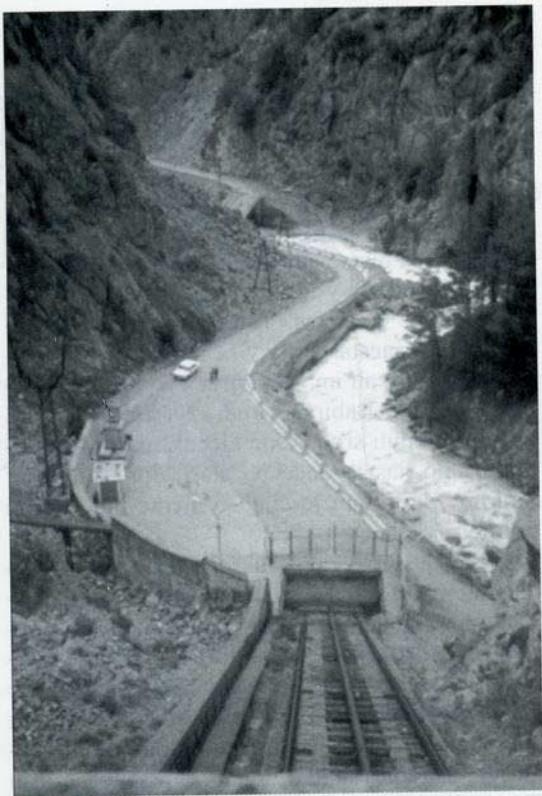
TOMISLAV ZORIČIĆ, Zagreb

li u zrakoplovu za Moskvu. Golema je to gradusina. Čitav sat smo se vozili od zrakoplovne luke Šeremetjevo do hotela "Maladjožnaja" gdje smo prenoćili, da bismo sutradan od Vnukova 2 letjeli do Mineralnih Voda, gradića lječilišta sa sjeverne strane Kavkaza. Tamo je parkiranih zrakoplova petnaestak puta više nego na zagrebačkom uzletištu, ali im zato zgrada izgleda kao sajam stoke u Babinoj Gredi. Na zgradu su ponosno istaknuti srp i čekić kićeni raširenim krilima. Tamo nas je dočekao stari alpinist Rudolf Smirnov, koji nam je cijelo vrijeme bio vodič i pratitelj.

Praćeni prosjecima ukrcali smo se u dva taksi-kombija i uputili u smjeru Baksanske doline koja se sa sjeveroistoka zavlaci između glavnog kavkaskog grebena i Elbrusa. Putem prolazimo nekoliko kontrolnih policijskih točaka, te više mjesta s niskim potleušicama u nizu, sa štandovima na kojima kumice prodaju sve i svašta. U jednom trenutku upitao sam se nisam li u Tanzaniji. Na jednom takvom mjestu, očito prije ugovorenog, čekala nas je okrepa. Jedna zalogajnica (moj podrum bolje izgleda) nudila je šašlik - polupougljenje komadiće ovčetine ili bravetine

Gumaci (3805 m)

Uspinača u Adirsu

posute lukom. Za vilice nismo pitali nego smo se posla primili rukama. Nisu nam smetali ni rojevi muha niti nekoliko šugavih pasa koji su molečivo tražili svoj dio. Čudan okus smo prisilno morali sprati pivom. Slijedi nekoliko sati vožnje neobičnim predjelima - ravnicom neobičnih geoloških formacija, derutnih gradića s mnogo zaoštala sovjetskih parola i znakovlja. Stižemo do jedne autobusne stanice, napuštenog seoceta s druge strane rječice i ulaza u pokrajnju dolinu Adirsu. Vozači nas iskrcavaju, a mi u nedoumici čekamo što će biti dalje.

Jednosatno čekanje se isplatilo - pojavljuje se prvo od iznenadenja: kamion i njegov vozač Zalim. Ne obazirući se na naše vilice, koje su nam od čuda pale na prsa i na razjapljena usta, Zalim počinje ubacivati transportne vreće u kamion. Sudbinu smo prihvatali sportski i pridružili mu se. Osjećajući se kao da jašimo divljeg bika, držeći se Zubima za zrak i jedan za drugoga, putovanje u dolinu Adirsu je počelo. Nije trajalo dugo. Nakon jednog kilometra cesti je kraj, a

pred nama je neprolazan klanac koji podsjeća na Vražji prolaz. Vodič Rudi pokazuje prstom gore. Gledamo napravu koja izgleda kao udvostručena zagrebačka uspinjača. Točno, to je rješenje zagonetke. Cesta (!?) se nastavlja sto metara više, ali kakva! Uz povike "Čuvaaj!" svake dvije sekunde čučanj, dok nam granje šiba iznad glava. Desetak kilometara dalje dolina se širi i na kraju nas čeka na visini od 2450 m alpinistički logor Ullu-Tau. Osoblje su Balkari, pripadnici jednog od mnogih malih, uglavnom muslimanskih naroda koji obitavaju sjeverno Prikavkazje (Kabardini, Čerkezi, Inguši, Oseti, Dagestanci, Čečeni i mnogi drugi), svaki u svojoj autonomnoj republici. Može svjetska i ruska politika pričati što hoće, ali činjenica je da to područje od početka sedamnaestog stoljeća pomalo postaje ruska kolonija, a pogotovo od polovice prošloga neuspjelog Šamilovog ustanka. Ti narodi imaju nesreću što nisu preko mora, nego graniče sa svojim kolonizatorima, a i nisu se uspostavom Sovjetskog Saveza izborili za status savezne republike kao susjedi u Zakavkazju (Gruzija, Azerbajdžan, Armenija), jer bi danas bili samostalni, a čečenskog rata ne bi bilo. No "ki bi da bi", danas nas russki prijatelji uvjeravaju kako su sve to krasni ljudi i narodi i kako se svi medusobno jako vole. Sravnjeni Grozni je dokaz za to. Na sreću je udaljen 250 km zračne linije.

Tu nas čeka drugo ugodno iznenadenje: obavijest da se u cijelom području ne može kupiti niti jedna kartuša za plinska kuhalja. Ne znam kakvi su bili dogовори, ali pretpostavljam da je to trebala osigurati ruska posrednička agencija. Ipak smo odahnuli, jer otpada visinski logor u šatorima. Osuđeni smo na čvrste objekte.

Smještamo se u logoru koji je u vrijeme Sovjetskog Saveza bio puno bolje dane, ali je zadržao odličnu i preobilnu prehranu. Čega nije bilo preobilno, unatoč stotinama potočića po okolnim brdima, jest voda. Postoji jedna jedina cijev s rupicama iz kojih curi voda, te jedan jedini zahod koji izgleda malo bolje od svinjca mojih rođaka u Grubišnom Polju, ali je izvrstan ako na vrijeme kreneš prema njemu i ne skreneš u obližnju šumicu (podijeljenu na mušku i žensku polovicu). Osim toga pruža i mogućnost zabave i dobre društvene komunikacije među ljudima jer pregrade između rupa u betonskom podu su visoke samo pola metra i dok se rješavaš

Bočke
na Garabašu
(3750 m)

viška, ti i tvoj susjed možete ugodno čavrljati gledajući se oči u oči.

Bilo kako bilo, slijedilo je nekoliko dana aklimatizacijskih tura. Prvo je trebalo svladati tzv. Zimnij vjerh, no nakon sat uspona pljusak nas je potjerao natrag. Drugi dan smo imali više sreće. Nakon otprilike pet sati uspona, ispočetka po suhom a zatim po snježnim obroncima, dokopali smo se vrha Gumači, 3805 m. Usput smo prošli nekoliko zona seraka i pukotina. Preko jedne, u koju bi stala omanja zgrada, vodio je ugodno debeo snježni most. S vrha smo prvi put vidjeli svoj cilj - Elbrus. Gornja polovica mu je zloslutno bila u oblacima. Nakon odmora, ono što smo savladali pet sati sada smo, uglavnom skijajući se na vlastitim tabanima, protutnjali za sat i pol. Zna se da nam je zvijezda vodilja bilo pivo "Dolinsk". No kako smo uz golem trud jučer potpuno očistili zalihe u kampu, dočekalo nas je razočaranje: najavljenja pošiljka još nije stigla. Tugu smo utapali u osobnim skromnim zalihamama spremljenima za "in case of emergency".

Slijedila su dva dana - uspon, spavanje na bivku "hižina Mestiski" na 3150, te povratak u Ull-Tau.

Zatim je trebalo prijeći iz naše u susjednu dolinu preko prijevoja Kojavganauš od 3600 m visine, no treće "ugodno" iznenadenje je vrebalo u zasjedi. Slijedila je obavijest da za dva dana

počinje remont žičare na Elbrus. Kako su Rusi uspjeli sakriti i od nas i od sebe samih činjenicu koja se planirala bar godinu dana unaprijed (trebalo je promijeniti nosivu užad), a sasvim je sigurno bila u petogodišnjem planu, ostat će mi vječna zagonetka. Plan se dakle po dvadeseti put mijenja. Žurimo do kraja Baksanske doline u Azau iz ovih stopa. Potrpavamo se u već poznati Zalimov kamion. Uvjereni smo da ni ovaj put nećemo prehladiti sinuse ili dobiti granom po nosu. U revolucionarnom zanosu, uz komsomolske šale, konačno putujemo prema svome cilju. U selu Terskolu nadokupljujemo zalihe hrane i pića, te preko preptopone telefonske centrale pokušavamo nazvati naše kod kuće. Telefonistica nas gleda iskolačenih očiju. Prvi smo Hrvati, naime, koje je vidjela u životu, a upute kako dobiti vezu s Hrvatskom nesumnjivo joj služe samo za ukras. U naselju Azau prepakiravamo stvari. U naprtnjaču dolazi neophodna oprema za uspon, a preostale stvari (kao npr. prljavo rublje) spremamo u transportne vreće koje ostaju na skladištu kod Zalima, premda bi sve preostalo stalo u džep. Ponovno u kamion i do donje stanice žičare (velika gondola). Natraške ulazi u mjesto gdje dolazi paralelna gondola i novo prekrkcavanje (ne znam više koje po redu). Tu su naravno i neizbjegni Japanci s milijun kamera. Prekrkcavanje (opet) na međustanici "Stari kru-gozor", 3000 m, te novo na međustanici "Mir",

3500 m. Tu nema žive duše i nakon tri minute i s polovicom naših stvari, te s Filipom koji nije stigao izači a Martin samo na pola, gondola iznenađeno kreće. Martin je skoro prepolovljen, ali, panterskim skokom spašava glavu, usput samo razbivši nos na šipki ograde. Ovakva neobična procedura vožnje nas oduševljava i uz psovke dovikujemo Filipu neka čuva živce, jer ga, naravno, čekamo. Uz dodatnu neplaćenu vožnju pojavljuje se za dvadesetak minuta. Uskačemo na sjedežnicu koja vodi do krajnje stanice "Garačaši", 3750 m. Tu zatječemo neobična skloništa - desetak "bočki", dugačke valjkaste cisterne obojene crveno-bijelo, gdje bismo se trebali smjestiti za noć.

Novo iznenadenje za pola sata glasi: mjesta nema jer smo zbog najavljenog remonta uranili jedan dan. Nije važno, imamo šatore. Ponovo, iznenadenje: uplaćena je s 200 USA \$ vožnja ratrakom do skloništa "Prijut 11" na 4150 m. To me veseli jer mi je prva vožnja ratrakom u životu, ali ne znamo što je trenutno sa skloništem koje je prije nekoliko godina izgorjelo. Naime, poslije sam saznao da se nekome zapalilo benzinsko kuhalo. Vatru su greškom pokušali gasiti benzином. Nasreću, gosti su dospjeli poskakati kroz prozore. Ostao je samo jedan svjetloplavi ovalni zid.

Himalajci su konačno mogli iskoristiti skije (namjera je skijati s vrha) i dohvatali se užeta koje vuče ratrak.

Na "Prijetu" vidimo obnoviteljske rade u punom jeku - obnavljaju nekadašnji bunker, a u potkovlju ima mjesta za smještaj. Ima čak i madraca, jastuka i pokrivača.

Sve u svemu, ovakav uspon još u životu nisam doživio, a netko je rekao da bi tako znala planinarit i njegova pokoјna baka. To je gotovo točno, ali visina je visina, i pomalo osjećam glavobolju. Ipak smo se praktički u trenu popelji preko 2000 m.

Plan je da se sutra ujutro poduzme lagana aklimatizacijska šetnja do "skale Pastuhove" na 4750 m, a himalajci najavljuju da bi krenuli već noćas do sedla (5400 m) između zapadnog i istočnog vrha, a možda i na vrh.

U noći oko tri sata, nakon jakе glavobolje i dva Plivadona, k svijesti me priziva opće komesanje. Ponovo promjena plana (valjda stopedesta do sada): svi idu na sedlo! Zbunjen sam.

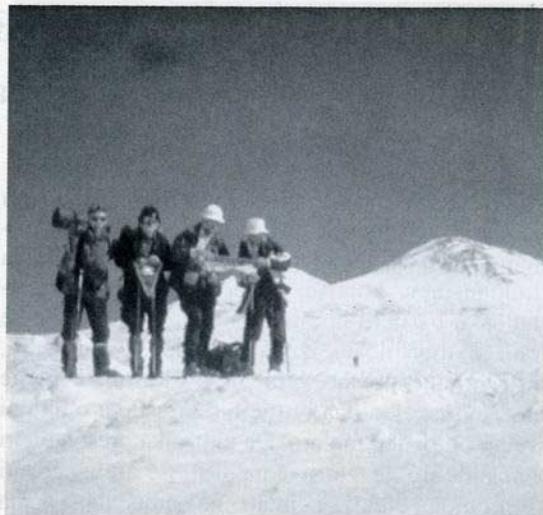
Stvar mi se čini nerazumna, jer otežane uvjete uspon samo otežava. Vrh je usto samo još 250 m više i ne može biti govora samo o aklimatizacijskom usponu na sedlo, jer tko dođe na nj potrudit će se još malo do vrha. Objavljujem da ja ostajem. Želim se naspavati i držati prvotnog plana: sutra alimativacija, prekosutra vrh. Ostali su još Filip i Martin, a ujutro pod Skalama srećemo Tomicu koji se vraća jer ga je visina uzdrmala. Popeli smo se natenane na vrh "Skale Pastuhove" i razgledali daljnji uspon. Vidim da je Elbrus, ako zanemarim visinu i čudljivo vrijeme, najlakše brdo na svijetu, osim Dilj-gore. Metneš dereze na noge (Elbrus je golemo ledeno prostranstvo), ruke u džepove i za nekoliko sati si gore. Naravno, to je šala. Tura je beskrajno dugačka i, kao što će se poslije vidjeti, nije nipošto mačji kašalj. Deset ranoranih se vraća u dugačkim vremenskim razmacima. Imali su sreću: uboli su vrh. Pomalo se pitam nisam li pogriješio. Valjda bi četveronoške i ja uspio (ne postoje nažalost dereze za ruke). No, što je tu je. Sutranje u tri ujutro druga grupa, od nas četvorice, ustaje. Krasna je bistra i mirna noć. Stavljamo dereze, hvatamo štapove i polako napredujemo. Do "Skale Pastuhove" se već razdanilo. Zadivljeni promatramo zoru i ružičaste odsjaje na Kavkazu koji nam je skoro cijeli pod nogama. Gledamo dvoglavi šiljasti vrh Užbe gdje su 1974. nesretni u lavini stradala četvorica hrvatskih alpinista.

Nakon okrepe krećemo dalje, dosežemo podnožje istočnog vrha. U jednom trenutku, oko 8.45, primjećujem iznenada zlokobnu sliku: nad oba vrha stoje pravilne leće oblaka - Viento blanco! Zloslutna slika poznata s Aconcague. Kažem dečkima da mi to ne miriši na dobro. Nije prošlo ni četvrt sata, a vrhovi su bili u oblacima i magla se uraganski spustila prema nama. Jasno mi je da je usponu kraj. Kažem to dečkima, ali oni ne vjeruju. Zbog umirenja vlastite savjesti čekamo oko pola sata. Uvjeti su sve gori, nema nam druge, moramo dolje. Na "Prijetu" pustoš. Naši su uhvatili zadnju žičaru, a mi ostajemo. Rekao sam - tu smo dok se ne popnemo. Nismo ni slutili da nas čeka tri dana snježne mečave. Temperatura je pala i cijelo vrijeme se ne diže iznad nule. Nemamo izbora nego 72 sata provesti u vrećama za spavanje. To ne bih priuštio ni psu, jer jedva možeš otici iza kuće

zbog sebe ili skuhati juhu ili čaj. Kad se pošteno naspavaš ne preostaje ti drugo nego stalno roštiljanje u vreći, a po limenom krovu vještice plešu neprekidni ples. Stalna trodnevna grmljavina (ja sam, hvala Bogu, imao čepice za uši koje rabim uvijek na skupnim ležištim).

Četvrti dan u 3.30 ujutro budi nas iznenadna tišina. Izlijećemo iz kuće. Mirna i kristalno bistra noć. Odmah krećemo gore. Do "Skale Pastuhove" budi se vjetar, koji je sve jači, a gore s vrhova vidim snježne perjanice. Ne sluti na dobro. Imao sam pravo. Na priječici pod istočnim vrhom vjetar dostiže uragansku snagu. Tuče u lice, a povremeno dere oblacima ledenih komadića veličine oraha. Zadnjih dvjesto metara borimo se dva sata. Martin je malo brži i dokopao se sedla, a Filip odustaje. Probada ga u plućima. Na vjetrometini smo i svaki čas moramo sjesti i podupirati se štapovima da nas "vjetrić koji ugodno čarlija" ne baci niz planinu. Uvjeti za napredovanje su nemogući. Smrzavamo se. Pojavljuje se Martin. Bježi koliko ga noge nose. U stvari glavinja. Teška srca moramo opet okrenuti - svega 300-400 m pod vrhom. Tomica psuje i šakom prijeti vrhu. Ali nema drugog izbora. Planina nas nije htjela. Neraspoloženi i ljutiti (osjećamo se inače odlično) silazimo. Svjesni smo da nam je to zadnji pokušaj, jer bez žičare više ne stignemo na vrh i natrag. A zrakoplov ne čeka. I ovdje vrijedi stara uzrečica: "Bolje je roditi se bez jedne stvari nego bez sreće, jer ako imaš sreću i ta stvar ti naraste". Drugo jutro se spuštamo (sad kad idemo dolje naravno da je idealno vrijeme). Vidimo da srednji dio žičare ipak radi. Tih 500 metara malo olakšava stvar. Na silazu Dado i Rudi se pojavljuju iza ugla. Došli su pred nas. Čeka nas opća proslava tu večer u hoteliću "Logovo" u selu Azau, a prije toga šetnja do baze Čeget pola sata niže i slikanje u dagestanskoj nošnji. Izgledam zastrašujuće u orijskoj šubaretini. Da me je vidjela, kompletan Crvena armija bi se dala u bijeg.

Dok smo nas četvorica očekivali u vrećema svijetu budućnost, ostali su otišli u obližnju dolinu Adilsu pod Užbom da kod spomen-ploče odaju počast našim alpinistima Anti Bedalovu, Nenadu Čuliću, Viktoru Tabakoviću i Ursi Vrdoljaku. Ploča je, nažalost, otpala, ali je Rudi obećao da će je popraviti. Stipe je poslijе uhvatio

Elbrus (5642,7 m)

priliku i sa snimateljem ruske televizije napravio krug helikopterom nad Kavkazom. Izgleda da će u okviru TV-serije "Sedam vrhova" ići i emisija o Elbrusu.

Sutradan putujemo u Mineralne Vode, a usput neizbjegni već isprobani šašlik. Zatim let do Moskve i smještaj u hotelu "Sputnik". Otišli smo zajedno na večeru da još jednom proslavimo ekspediciju. Bojkotirala je samo Marija, koja kao vegetarijanka uvijek u ruksaku nosi mrkvicu i ostala čuda od žeće papice.

Sutradan 12. srpnja konačno smo se dokopali Zagreba, vratili satove dva sata unatrag i tako ponovo ušli u (sunčanu) svakodnevnicu.

Članovi ekspedicije: Vladimir Mesarić, voda, Tomislav Zorić - Tom, zamjenik, Marija Perković - Paloš, Svetjana Hudec - Lima, Zvonko Filipović - Filip, Zdravko martinović - Martin i Tomislav Stanišić, Tomica, svi članovi HPD Željezničar, Zagreb; Branko Šeparović - Šepac, Kata Strelec, Mišo Strelec i Krešimir Bago - Šokre, PDS Velebit, Zagreb; te Stipe Božić, Split, Nada Fatović, Rijeka, Mario Rodes - Marek, Varaždin.

TRI LJETNE NEDJELJNE ŠETNJE

U jamama tisućicama triju država

IGOR JELINIĆ, Karlovac

Odnos hrvatskih speleologa prema dubokim jamama posljednjih je godina znatno promjenjen. To se može ponajviše zahvaliti otkriću Lukine jame koja je, konačno, pomaknula psihološku barijeru mnogo, mnogo dublje. Kako se radi o morfološki izuzetno jednostavnoj jami, kroz nju je prošao velik broj iskusnih i manje iskusnih speleologa i tu je bio kraj fami o dubini većoj od tisuću metara. Da ta brojka prestane biti bauk dobro je za sve nas, ali se treba čuvati suprotnog efekta i imati na umu da većina dubokih jama u svijetu nije niti izbliza toliko jednostavno i lako prohodna kao Lukina i, poslije pronađena, Slovačka jama.

Mnogi su speleolozi u svojoj speleološkoj karijeri, osobito u ranim nadobudnim fazama, često sanjali o osvajanjima dubina, rekordima i sličnim podvizima sportskog karaktera, no, sazrijevanjem većina je takvim snovima pretpostavila istraživačke ciljeve i užitke otkrivanja novoga, bez obzira na dimenzije. Ipak, zadovoljstvo putovanja što dalje u utrobu zemlje, na što veću udaljenost od ulaza i površina, kod mnogih će zauvijek postojati. Kod mene svakako!

Bez pretjeranog planiranja unaprijed, ali vjerojatno zanesen prije spomenutom sklonosću, lanjskog sam ljeta bio prilično aktivan. U manje od tri mjeseca spustio sam se na dubinu veću od tisuću metara u tri jame u tri zemlje. Kako sam nakon vrlo napornih zimskih mjeseci planiranja, organiziranja i vođenja ekspedicije u Meksiku "Chiapas '99" bio zasićen i umoran od svih tih obveza i poslova, zacrtao sam si ljetnu aktivnost u obilascima speleoloških objekata što sam ih želio vidjeti, bez ikakvih istraživačkih sklonosti. Ako su dugački i duboki - tim bolje.

Prva šetnja: Fighiera - Corchia (Italija)

Prvi izbor pao je početkom svibnja na najveći talijanski jamski sustav Fighiera - Corchia (poznat i kao Complesso del monte Corchia), koji sa svojih 6 ulaza, dubinom od 1190 metara i dužinom od preko 52 kilometra izaziva poštovanje.

Ostvario sam je na nagovor kolega iz talijanskog grada Brescie s kojima već godinama imam odlične odnose, a koji poznaju jamu, što je neophodno u kretanju kroz labirint kanala ovoga speleološkog objekta.

Za taj zanimljivi vikend-izlet okupilo se oveće društvene. Skupa sa mnom iz Zagreba su krenuli Ivančica Zovko (SO PDS Velebit) i Robert Dado (SO HPD Željezničar), da bismo se putem našli s triom iz Poreča (SD Proteus) - Silvio Legović, Vinko Počanić i Goran Pribetić. Na unaprijed dogovorenom dijelu autoceste u Italiji susrećemo i sedmoro kolega iz Brescie te nastavljamo prema Toscani i Apuanskim Alpama, gorju koje osim po nazivu nema veze s Alpama. To je speleološki svakako najzanimljivije gorje u Italiji jer se na njemu nalaze četiri jame dublje od tisuću metara i još mnoge duboke 700, 800 ili 900 metara.

Stigavši oko dva u noći od petka na subotu u zadnje naselje prije uspona na sam vrh gdje se nalazi ulaz u jamu, odspavali smo nekoliko sati, kupili nešto namirnica i krenuli. Ušavši u jamu u kasnim poslijepodnevnim satima, odmah smo uvidjeli da se ona gradom stijena i morfologijom teško može usporedivati sa speleološkim objektima u Hrvatskoj. Vrlo česta pojava su mramorne stijene, po kojima je čitav taj kraj poznat u svijetu. Dugački horizontalni kanali koji se isprepliću dali su nam do znanja zašto bismo trebali do 700 metara nižeg ulaza proći preko devet kilometara. Penjanje i puštanje redaju se naizmjence, što dobro oslikava opaska Ivančice Zovko; "Kad vidiš uže nisi siguran trebaju li ti sprave za penjanje ili sruštanje!"

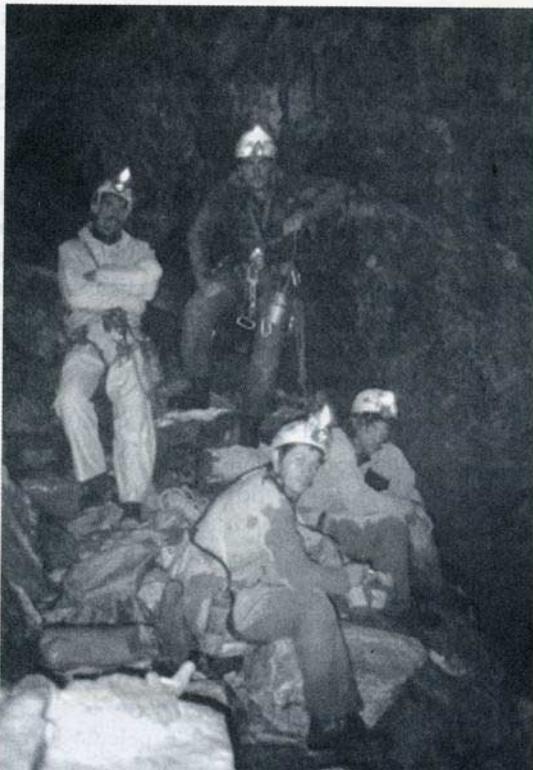
Kako je ovaj speleološki objekt izuzetno posjećen gotovo svakog vikenda tijekom godine, putem smo susretali mnoge tečajce i njihove instruktore koji su se koristili nižim ulazima, a često i višim izlazima. Mi smo se odlučili za najveću varijantu, a oko dva kilometra od izlaza, kada se većina zaželjela dnevnog svjetla, petorka u sastavu Matteo Rivadossi, Beppe Chiaf, Silvio

Legović, Vinko Počanić i ja krenuli smo prema dnu jame. Taj dio, za razliku od čitavog sustava, karakterizira jak vodeni tok sve do neprolaznog dijela na -1190 m. Ostatak ekipe je produžio ravno prema izlazu, odnosno najnižem ulazu, pa su tako prevalili 820 metara visinske razlike, uz više od devet kilometara horizontale. Našoj se skupini put odužio za još 5 km što, dakle, ukupno predstavlja solidnu šetnju od oko 14 km. Pritom smo se spustili oko 1400 m i popeli oko 700 m. I, konačno, da sve bude uzbudljivije, nakon 25 sati u jami, po izlazu iz nje, nismo imali vremena ni pomisliti na odmor jer je sutra radni dan, a čeka nas još oko 800 km puta. Poslije dobre paste u restoranu koji tradicionalno ugošćuje speleologe, krećemo kući i sutradan se svi uredno pojavljujemo na radnim mjestima. To se zove iskorišteno vrijeme vikenda!

Druga šetnja: Veliko Sbrego (Črnelsko brezno; Slovenija)

Prva slovenska "tisućica" i jedina u vrijeme bivše nam države bila je predmet posjete međunarodne četvorke prvog vikenda u srpnju. Zaslugu za prilično lošu organizaciju tog izleta, nažalost, u dobroj mjeri moram pripisati sebi. U dogovoru s koparskim speleologom Rokom Stoparom odlučio sam skupiti ekipu za relativno zahtjevnu turu. Nažalost, i s hrvatske i sa slovenske i s talijanske strane došlo je u zadnji tren do neplaniranog odustajanja, pa smo za jamu bili spremni samo Dinko Stopić (SD Karlovac), spomenuti Rok Stopar (DZRJ Kopar), Luca Tanfoglio (SC Brescia) i ja.

Pogrešno predviđena dva sata uspona do ulaza u jamu pretvorilo se u realnih pet sati vrlo napornog hodanja po goleti Kanina (uspeli smo se preko 1000 metara). Odluka koju smo donijeli u predvečerje toga dana pokazala se pogrešnom. Umjesto da odsavamo čitavu noć i ujutro krenemo svježi, ušli smo u jamu u sumrak nakon samo dva sata odmora. Pospanost i umor, kao posljedice napornog dana, osjetili smo nakon spusta kroz okomiti dio jame na dubini od 620 metara. Vrlo hladan i neudoban improvizirani bivak nagnao nas je da razmislimo o povratku ili nastavku. Duo STOP & STOP (Stopić i Stopar) odlučio se za površinsko sunce, dok smo Tanfo i ja krenuli prema dnu. Zahvaljujući tršćanskim speleolozima, koji su jamu istražili ali i još

Na dnu Carchije

Foto: S. Legović

istražuju pojedine dijelove, jama je gotovo potpuno opremljena užetima. Svega na nekoliko mjesta valjalo je oštećenu uzad zamijeniti novom, zbog čega smo ponijeli oko 150 metara. Horizontalni dio jame, koji se blago spušta uz nekoliko većih skokova, je kolektor voda tog dijela Kanina. Nekoliko skokova ustvari su vodopadi koji bi, da su negdje vani, zasigurno bili turistička atrakcija. Nakon sedam sati spuštanja zastali smo na dubini od 1003 metra u, za te prilike, prilično komforntno izrađenom bivaku. Procijenili smo svoje snage i odustali od nastavka prema još vrlo udaljenom dnu, do kojeg je trebalo proći oko kilometar teškog puta. Sifon je na dubini od 1198 metara. Fotografirajući putem, koliko su nam mokre prilike dopustile, vratili smo se u prvi bivak 15 sati nakon što smo ga napustili. Nakon višesatnog "odmora" u istom neudobnom bivaku, krećemo van. Prilikom svaladanja 620 metara uspona po užetu srušio sam sve rekordan sporosti i izišao nakon 45 sati

boravka u jami. Najveće neprilike zadali su mi nožni prsti lijeve noge koji su mi, zbog promrznutosti u hladnim i mokrim gumenim čizmama, trnuli još nekoliko daljnjih mjeseci. Taj sam problem ubuduće odlučio rješavati neoprenskim ronilačkim papučama.

Bilo kako bilo, posjet Velikom Sbregu pamtiću kao izuzetno naporan izlet (više no što je bilo potrebno), ali i kao prekrasan speleološki objekt koji bi uz malo bolju organizaciju valjalo ponovo posjetiti. Ostat će mi u sjećanju i po tome što je dan izlaska iz jame bio 5. srpnja 1999. - moj 35. rođendan. E, pa, sretno!

Treća šetnja: Slovačka jama (Hrvatska)

Ljeti 1998. godine članovi SO PDS Velebit istraživali su jedan od do tada nepoznatih odvojaka u Slovačkoj jami koju su pronašli slovački speleolozi. Oni su u toj složenoj i napornoj akciji uspjeli sici do dubine od 1265 metara, što je bila senzacija u svjetskim razmjerima. Te je godine Hrvatski planinarski savez za akciju "Slovačka jama '98." nagradio SO Velebit za najbolju akciju vezanu uz planinarstvo, a po mom skromnom mišljenju to je bila najbolja speleološka akcija u povijesti hrvatske speleologije. U toj sam akciji i sam imao čast sudjelovati, ali ne s osobitim zadovoljstvom. Naime, zbog viška kilograma (osobito u predjelu pojasa) zapeo sam u za mene preuskom prolazu na dubini od 438 metara i nisam uspio ispuniti svoj zadatak u transportu, što je, dakako, ekipi s kojom sam bio, donijelo dodatne teškoće.

Ne trebam naglašavati da sam s takvim rezultatom bio jako nezadovoljan. Osjećao sam se kao da sam dobio jedinicu iz najdražeg predmeta pa mi je preostala jedino nuda da je prvom prilikom ispravim. Da bi moj ponovni susret sa Slovačkom jamom posljednjeg vikenda u srpnju 1999. stvarno bio ljetna nedjeljna šetnja, pobirnuli su se ponovno članovi SO PDS Velebit u novoj velikoj istraživačkoj akciji koja je, usput budi spomenuto, doveća Slovačku jamu na 17. mjesto svjetske rang-liste najdubljih, s istraženom dubinom od 1301 metar. Kako sam za slobodan vikend samo svratio u "goste", više onako "na kavicu", dobio sam jednostavan zadatak: tre-

bao sam pomoći slovenskom speleologu i biologu Peteru Trontelju u potrazi za primjercima Croatobranchus Mestrovi (Hrvatske skrjavice) - rijetkim endemičnim bićima nalik pijavicama. Kako smo već u bivaku na -400 metara dubine, putem telefona postavljenog u jami, saznali od ekipe koja je u tom trenu boravila u najdubljim dijelovima jame da nije primjećen niti jedan primjerak sve do dubine od oko 1250 metara, odlučili smo odmah krenuti dalje, Peter po svoje pijavice, a ja bez ikakvih znanstvenih afiniteta - u šetnju. Ukoliko se uski dio na -438 metara tjemkom godine nije raširio, sklon sam vjerovati da se moj trbuš smanjio. Nije bilo poteškoća. Dugo kišno razdoblje u sprnju i s tim u skladu velike količine vode u jami, te su godine znatno otežale kretanje. Bio sam gotovo potpuno mokar kada sam na dubini od oko 1200 metara sreo Axu i Štelu kako nakon cijelotjednog boravka u "donjem domu" jame kreću prema površini. Zadovoljan obavljenom šetnjom, pridružim im se. Njima dan više ili manje i nije puno značio, pa su namjeravali odmoriti se i prespavati u bivaku na -400 m, dok sam se ja odlučio za nastavak puta i izlazak. Nakon 22 sata "šetnje" izšao sam na vrućinu podnevног sunca prilično umoran ali, dakako, i zadovoljan što sam imao i iskoristio mogućnost da uz minimum tereta (samo osnovne vlastite stvari, a to je rijetka privilegija), upoznam veći dio ovoga veličanstvenog speleološkog objekta. Ovom se zgodom zahvaljujem Velebitašima koji su mi to omogućili.

Rezimirajući ljeto '99. shvatio sam da je bilo jedno od istraživačkih najneplodnijih, ali zbog toga nisam nimalo nezadovoljan. Iskoristio sam ga za utaživanje nekih od nagona koji nas speleologe tjeraju pod zemlju, a koji su uglavnom potisnuti pred dominantnim porivom za istraživanjem nepoznatoga. Vjerujem, doduše, da se sve to može objediniti u još mnogim dubokim istraživanjima koja su preda mnom i pred svim speleolozima. I Velebit i razna druga gorja čuvaju još mnogo tajni koje tek treba dokučiti, često na velikim dubinama. U međuvremenu, zdravo je ponekad nedjeljom malo prošetati.

MREŽA BIJELOG PAUKA

Dva odlomka iz planinarskog romana

DUBRAVKO MARKOVIĆ, Pula

Najprije sam svake nedjelje latao Zagrebačkom gorom, zatim išao na Oštrc i na kraju otkrio Klek. Najviše mi se svidjelo planinariti zimi, kad su putevi u brdima prekriveni snijegom. Svidio mi se i greben na Kleku pa sam se počeo penjati, bez osiguranja, onako sâm. Stalno sam čitao knjige o alpinizmu. Tražio sam skriveni smisao toga športa. Planine su postojane, i vrlo okrutne prema početnicima i neznašnjicama. Tvrde su, oštore, neumoljive. Vidio sam u planini smrt. Čvrsti, preplanuli gorski spašavatelji nosili su u dolinu beživotno tijelo mojega vršnjaka. Tada sam prvi put vidio Jerka. Tvrdi gorštak s toplim očima upitao me:

- Iz kojega si društva?
- Društvo? - glasno sam se zapitao. - Ja sam sâm.

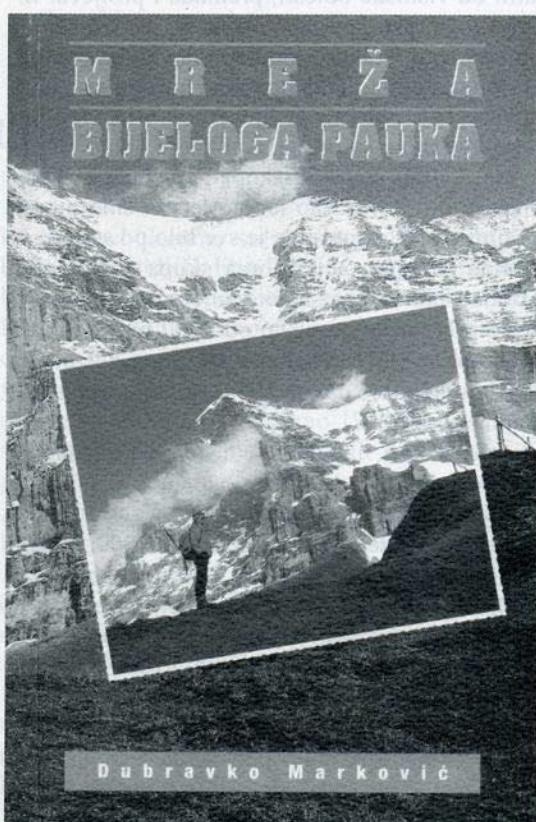
- Je si li poludio, sâm u brdima? Znaju li tvoji da lutaš bez društva po brdima? Molim te opameti se i javi se u "Velebit" u Radićevu.

"Velebit" je planinarsko društvo Sveučilišta u Zagrebu, poznato po vrlo kvalitetnom alpinističkom odsjeku. Ubrzo sam postao dio vrlo neobične družine zanesenjaka. Bio sam, možda, najbolji alpinistički tečajac generacije 1972. Pobožno sam slušao predavanja, trenirao, penjao se. Najviše sam naučio od Jerka, a najradije se volio penjati s Dankom i Vedranom. Krenulo je sjajno: Mosoraški i Klin u Paklenici, Skalaška i Čopov steber u Triglavskoj sjevernoj stijeni, Aschenbrennerova u Travniku, Belak - Zupanova u Šitama. Ipak nije baš sve bilo tako sjajno. U proljeće 1973. zaglavio sam se u navezu s Emilom, poznatim zagrebačkim penjačem, dvadesetak metara pred izlazom iz Triglavskog sjeverne stijene. Dvije smo noći proveli u stijeni, sve dok nas nisu izvukli helikopterom. Ništa nije bilo opasno, osim tog leta s ledjenjaka u dolinu. To će kasnije pamtitи godinama. Godine 1974. bio sam jedan od najuspješnijih članova ekspedicije na Aconagui.

* ----- *

Put prema Tibetu prati brzace rijeke Sun Kosi i Bothe Kosi. Isprrva vijuga među rižinim

poljima obrubljenim stablima banana. Kasnije se strmo uspinje himalajskim obroncima, prepunim vodotokova, potoka, rječica i slapova. Na nekoliko mjeseta uobičajeno ceste nema. Osobito nakon monsunskih kiša. Tada se ide pješice, do prvoga slobodnog kamiona. Nakon stotinjak kilometara cesta završava na granici Nepala i Kine, u mjestu sa samo jednom ulicom i nizom drvenih kućica. To je naselje Kodari. Na drugoj strani Bothe Kosi, tisuću metara više, nalazi se Khasa, pograđeno prvo veće mjesto na Tibetu. Ovdje su carina, vojska i policija, stotine šverceri valutom, mješta za zabavu, hoteli neobičnoga izgleda i neobičnih gostiju. Nepregledna kolona kamiona, traktora, terenskih vozila i automobila slijeva se

prema jugu, Nepalu i Indiji, tzv. "Autoputom prijateljstva", koji je u biti prašnjava cesta široka tri metra. Iznad Khase cesta se brojnim zavojima uspinje s nadmorske visine od 2000 metara na 3700 metara do mjesta Nyalam, što na tibetanskom jeziku znači "Dveri pakla". Putnike prema Everestu čeka i vožnja preko dvaju prijevoja visokih 5200 metara, a cijeli put pomalo liči na vožnju po mjesecu. Usputna mala mjesta naseđena su pretežito stočarima što uzgajaju yakove, ovce i koze. Glavno prijevozno sredstvo je konj, a nomadi nalik na američke Indijance kreću se beskrajnim pašnjacima jašući malene mongolske konje. Ljudi u selima uzgajaju ponajviše planinski ječam od kojega se dobiva hrana - campa i posve ukusno pivo - chang.

Gradevine koje dimezijom odskaču od okoline vojarne su kineske vojske.

Ekspedicija je za bazni logor izabrala sami početak velikoga Rongbuk ledenjaka ispod sjevernoga sedla Everesta na visini od 6500 metara. Milan je imao pune ruke posla. Gotovo svi smo patili od visinske bolesti, prehlada i proljeva. Između toga, usprkos jakom vjetru i izrazito lošemu vremenu, polako smo napredovali na planini. 24. travnja oko tri sata popodne ogromna se lavina survala s obližnjega Sjevernog vrha. Srećom nitko nije bio u šatorima. Kuhara je dohvatio rub lavine. Ukrzo smo ga iskopali iz snijega. Tibetanac je bio blijeđ kao krpa. Večeru smo morali spremiti sami, a sutradan je sve bilo po starom.

Rano izjutra 22. svibnja skupa s Bojanom probijao sam se kroz nalete vihora nad trećim visinskim logorom na visini od 7900 m. Već dani ma muče me bolovi u nozi, od onog kostoloma na Aiguille Verte davne 1979. Bojan jedva govori zbog upale grla.

- Stari moj, izgleda da neće ići - prošaptah zaduhan i potpuno iscrpljen.

- Da, Filipe, moramo sići.

Noć u poderanome šatoru na 7800 metara nad morem, uz udare vjetra i strašnu hladnoću. Noć u mislima na Saru. Jutro, dan i popodne na silasku u bazni logor. Na silasku sa Sjevernoga sedla, negdje na visini od 6800 metara, dogodilo se nešto što me je podsjetilo na Zelenu Iglu i nesretni uspon s Milanom. Veliki ledeni blok odломio se neposredno ispod sedla i pojario na niže. Ovaj je put, međutim, stotinu metara ispred nas neobjasnjivo skrenuo u desno. Prošao je po-

kraj mene velik kao autobus, tutnjeći i gurajući tisuće kilograma snijega pred sobom. Dohvatio nas je tek rub lavine. Toga dana stigavši u bazu odlučio sam da više nikada neću osvajati vrhove planina. Istoga dana Franc, s kojim sam nekada davno proletio kroz Sjevernu stijenu Eigera, na vrhu je. Na krovu svijeta. Sutradan isto uspijeva i Pavlu. Na vrhu je bez korištenja kisika. Milan i ja smo ipak najsrstniji.

- Znaš, stari, zvala me Mojca na satelitski telefon. Kaže da sam postao profesor na Medicinskom fakultetu.

- Sigurno si jedini profesor koji ide na ekspedicije.

- Ne, bio je to i dr. Alexander M. Kellas. Umro je tu dolje u prvom selu prema Everestu 1921.

Sjetih se jedne od najfascinantnijih ličnosti iz povijesti alpinizma. Dr. Kellas je bio na osam himalajskih ekspedicija. Čovjek koji je otkrio narod Sherpa, a oni su od tada vjerni pomoćnici pri usponima u Himalajama. Godine 1920. Kellas je tvrdio da je moguć uspon na Everest bez kisika.

- Tko zna što ga je vodilo u ove krajeve?

- A kaj vodi tebe? - upita vođa ekspedicije.

- Ne znam, a tebe?

- Znam, ali to je samo moja priča - reče Darčko i uđe u šator ambulante. Tamo je već spremna kartaška ekipa. Gledajući sretno i veselo pobjedničko društvo, opušteno na kraju uspješnog pothvata, pomislih na riječi lame iz bijelogog hrama:

- Nećete u tim svojim brdima ništa spoznati!

Silaz po 35 kilometara dugome ledenjaku traje cijelu vječnost. Gore pa dolje po moreni od ranog jutra do mraka. Iscrpljen, jednom sam poželio leći i zaspasti, ali znao sam da to znači sigurnu smrt. Pri kraju, vidjeh u daljini svjetla baznoga logora, tako daleko i tako blizu. I vidjeh svjetla što se kreću prema meni. Ukrzo začujem glasan smijeh Sherpa.

- Mister Filip, donosimo vam čaj. Popijte, brzo smo dolje u bazi.

Gledajući ta draga, nasmiješena lica, trgnem se i krenem dolje, pun neke nove snage i ljubavi.

Povratak kući uvijek iznova raduje, ali i brije. Toliko je dana prošlo. Dugi let kući preko New Delhija, Amsterdama do Zagreba proveo sam u mislima o smislu svega što radim. Sara me dočekala na aerodromu. S njom je poznato lice, Mila.

- Hej, Filipe, strašno si mršav! - izusti.
- Profesorice, vi ste zato malo predebela - stadosmo se smijati.

Sara je stajala tiha i sretna po strani i gledala me. Tada me snažno zagrlji i reče:

- Glavno je da smo ponovo skupa!

Tu sam noć kao i bezbrojne prije sjedio na rubu kreveta i gledao Saru kako spava.

- Što ja to tražim, zašto uvijek nemir, zašto sve to?

Ustadoh, izidem na terasu i sjednem. Cora se došuljala do mene, sjela nasuprot i promatrala me zureći ravno u oči. Činilo se da razumije. Pokušaj je zagrliti ali se ona otme i makne u stranu ponovo me promatrujući.

Čudne su te doge, pa ona se ponaša kao uvrijedjena.

- Dodi, Cora, lezi tu!

I ogromna spodoba se izvali, stavljajući mi glavu u krilo. Dugo sam milovao taj snažni vrat i razmišljaо. Grad je spavao, mračna noć bez mješine. Sara spava, sinovi spavaju, ja i Cora budni svaki u svojim mislima... nemir, misli i odjednom nagli san.

Probudilo me je lipansko sunce i doziv starijega sina.

UZ PJESMU "STARI PLANINAR"

Planinari vole pjevati, želja za pjesmom duboko je ukorijenjena u njima. Pjeva se u planinarskim domovima, neki čak pjevuše i kad hodaju na nekoj turi. Špiljari imaju svoju himnu ("Špilj") i alpinisti vole zapjevati nakon uspješnog uspona. Na proslavi Dana planinara HPD "Zagreb-Matica" kod doma na Puntjarki pravi je "festival" planinarskih i starogradskih pjesama. HPD "Stanko Kempny" ima svoj pjevački zbor, pjeva se i u "Karleku" - planinari su vesela čeljad, vole pjesmu.

"Stari planinar" je najnovija pjesma, uglazbljena po narudžbi za naše planinare-pjevače. Irena Jordan-Lončarić, djelatnica Ekonomskih škola u Samoboru, napisala je stihove za "Starog planinara" davne 1975. godine dok je još bila članica literarne grupe OŠ "Janko Mišić" u Samoboru. Pripadala je tada i skupini "Mali planinar" koju je osnovala i niz godina vodila legendarna profesorica iz Samobora, pjesnikinja Ran-

- Tata, pa ti si zaspao na terasi, zar si prolupao?

- Ah ne, nakon spavanja na ledenjaku, terasa je sasvim ugodna. Prevario me san.

Za to je vrijeme Cora kroz ogradu lajala na susjedova mačka i probudila Saru.

Sjedio sam žmirkajući na jutarnjem suncu i gledao pauka što se po nevidljivoj niti spušta na terasu, upravo pred mene. Cora pride i zagleda se u malenoga stvora, koji kao da se spušta s neba. Pauk ugleda opasnost i u trenu se popne metar više, pa još više prema mreži što je bljestila u tisućama kristalića, u krošnji trešnje, prepune crvenih plodova. Zagrljio sam Coru oko vrata i gledao kako se mreža sama od sebe počela raspredati i nestajati. U tome trenu nešto bljesnu, izbjiju znanja i sjećanja, shvatih sve, svu ljepotu i smisao, svu povezanost i nedjeljivost, sve uzroke i posljedice. Nad zemlju se spusti nikad prije viđena bjelina, bijela svjetlost, osnova svih stanja, prapočelo.

Nekako neobično miran ustadoh, udoh u kuću i pristavih vodu za jutarnji čaj.

Započeo je novi dan.

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

ka Novosel. Irenine stihove uglazbio je zagrebački skladatelj Dalibor Paulik, magistar teatrolologije. Životno opredjeljenje za glazbu i kazalište Dalibor je naslijedio po svom ocu Franji, prvaku opere HNK u Zagrebu i djedu, Martinu Matoševiću, poznatom zagrebačkom komičaru. Kao skladatelj Dalibor je debitirao 1972. koncertnom skladbom "Oblaki" na Festivalu u Krapini. U proteklim godinama sa svojim skladbama nažočan je bio gotovo na svim hrvatskim festivalima. Nastupao je i na mnogim međunarodnim festivalima. Osim kajkavskih popevki skladao je koncertne pjesme, šansone i šlagere. Dobitnik je mnogih nagrada, snimio je brojne ploče. Već sedmu godinu ravnatelj je Hrvatskog dječjeg festivala u Zagrebu, voditelj je Međunarodnog festivala Chansonfest u Zagrebu i viši je savjetnik za glazbeno-scensku djelatnost Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

STARI PLANINAR

riječi: Irena Jordan

glazba: Dalibor Paulik

C Valcer

Uvod

A Živo
C senza repet.

Z ču - tu - rom o bo - ku ze sre - čom vu o - ku

dm

pla - ni - nar sta - ri šu - mom pla - ni - na - ri. Na

A1 Živo

Oš - trc se vre pe - nje ne - gda i za - ste - nje. Na

dm7

gla - vi mu škr - lak zna - čki je pun.

B Refrain - Pjevno

F C A7 dm7

Vo - li na - še bre - ge a ži - vi vu gra - du jer le - pše je na

G7 C 1 C 2 C

sun - cu ne - go vu hla - du. hla - du.

Uvod, A, A1, B (2x)
Uvod, A1, B (2x)

JEDNO DEŽURSTVO U DOMU NA KLEKU

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

Redovna mjeseca sjednica Izvršnog odbora Društva. U ljetnom razdoblju zakazuje se za 20 sati, u zimskom u 19,30 sati. Tako to stoji u pozivu. Do sada još nikada nije otpočela na vrijeme. No, pred Društvo su još mnoge sjednice i godine djelovanja. Nadam se da će jednoga dana zakazana sjednica početi na vrijeme.

Po pravilu, prva je točka dnevnog reda dogovor o dežurstvu u domu na Kleku za naredni mjesec. Neki se puta to brzo riješi, ponekada to potraje. Društvo nema domara u radnom odnosu pa se to rješava dragovoljno. Nažalost, obično je dragovoljaca u odnosu na broj članova vrlo malo, to su praktično članovi Izvršnog odbora. No i to je relativno jer se sve svodi na nekolicinu "jadnika". Velik dio članova nije oran da prihvati tu hvalevrijednu obvezu. Dio njih to obavi jednom ili dva puta na godinu, mnogi nijedanput. Ipak, pomak ovamo, pomak tamo i nekako se to sredi za naredni mjesec. Odahnemo, no ne potpuno jer nije rijetkost da u petak na večer tajniku, zazvoni telefon i planirani dežurni javlja da ima neodgodive poslove (čitaj: izvlači se). Tajnik tada ima izuzetno zahvalnu dužnost da nađe zamjenu, a često je to on sam.

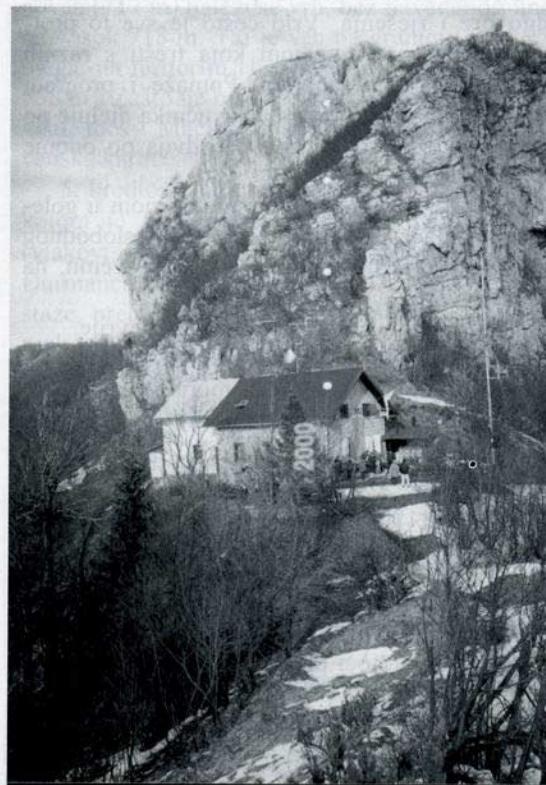
Dok se raspredaju problemi i nude rješenja po narednim, znatno lakšim točkama dnevnog reda, određeni dežurni domar za naredni vikend slaže svoju križaljku dežurstva. Prethodni je dežurni izvjestio da nema dosta potrepština za rad doma. Znači, sve se to mora nabaviti i donijeti u dom. Često je toga toliko da se mora dva puta ići do doma na Kleku kako bi se sve prenijelo. Znači, 12 km autom do Bjelskog, a onda teret na grbaču pa uz strmu stazu do doma.

Čari tog uspona posebno su upečatljive tijekom jesenjih kiša i zimskih radosti - djevičanskog snijega i povremene čarobne oledbe s izvanrednim zvučnim efektima loma grana i krošnji bukve, javora, crnog i bijelog graba. Svaki lom ima svoju tonsku skalu, a svi završavaju kresendom. Sve to vrijedi doživjeti, pogotovo

kada znadete da ćete to ponoviti i iduće subote, koja dove kao popravni ispit za pogreške pret-hodnog uspona.

To je priprema za dežurstvo, a onda eto subote. Brojni "karlekovi" od sedam do sedamdesetsedam i više godina popune sve raspoložive i neraspoložive prostore. Mahom su to veseli ljudi koji uživaju u ozračju klečkih ljepota i vizura. Dio njih odlazi na vrhunac, poneki i na Klečice, a dogodi se, iako vrlo rijetko, da netko ode i do Velike klečke špilje.

Naprtnjače su priče za sebe. U njima se po-red opreme nalaze vrhunski specijaliteti kulinar-skog umijeća. Ne može se otvoriti naprtnjača i

na stol staviti trećerazredne proizvode. Susjeda to gleda i ocjenjuje kvalitetu i zna se, o tome će se pričati. Oko stolova vrzaju se razne rase pasa, koji se svako toliko zakvače uz milozvučne tonove režanja i civiljenja. Tu su i slatka dječica koja mamicama zadaju brige i brigice. Vrlo brzo otpočinje i scriptiz koji još više oplemenjuje klečke ugodaje i vedute. Čovjek bi vjerovao da je samo muška populacija planinara zainteresirana izloženim oblinama i zamarnim reljefnim osvrtanjima, no nije tako. I ženska planinarska populacija onako kriomice ocjenjuje i promatra svoje kolegice.

U domu kao u košnici. Pljušte zahtjevi i pitanja. Netko hoće kavu, netko čaj, razglednicu, marke, piće, želi sam nešto kuhati, netko traži žlicu, tanjur, nož, čašu. Pregršt pitanja kao ima li na Kleku zmija, koje vrste i kako napreduju? Što je s medvjedima koji su navodno došli iz Bosne? Traže se podaci o planinama na obzoru, planinarskim stazama, domovima, maršrutama. Jasno, za svaku brdo točna visina, kada idu autobusi, gdje su pečati... Bog da prosti!

Domar stički sve to podnosi te pronađi odgovore i rješenja. Vrlo često je sve to protkano modernom muzikom koja treći s raznih strana i iz raznih aparata. Pomaže i program radio Ogulina koji preko dva zvučnika djeluje po pravilu "tko će koga". Sve se odvija po onome "Vužgi ga Blaž!"

Alpinisti svojom opremom složenom u goleme naprtnjače osvajaju i ono malo slobodnog prostora u dnevnom boravku. Sve u svemu, na Kleku je vesela i opuštena atmosfera.

U kuhinji doma kuha se, dimi, kipi, vrije.

Domar, zašto nema kuhanog jela, barem juhe? Ja bi kapučino, mlijeka mora biti u domu! Domar, dajte brzo leda, dijete mi je ujela osa. Jesu li to obične ose?

Figaro qua, Figaro la, Figaro, Figaro....

Napokon, eto i večeri, smiraj dana bi trebao biti i smiraj u domu jer po kućnom redu u 23 sata počinje tišina, gasi se svjetlo i oni koji su odlučili noćiti u domu pomalo se opuštaju. Isto radi i dežurni domar.

Nažalost, u noći od 26. na 27. kolovoza nije bilo tako. Umorni se domar opružio u dežurani i pomalo počinje padati u naručje boga Morfeja, kad najednom buka i glasovi. U dom u 23,20 sati uđe vesela skupina predvođena Dadom, članom

stanice GSS Ogulin. U dnevnom se boravku pali svjetlo, počinje razgovor gdje Dado vodi glavnu riječ. Smijeh, puši se na veliko, odbijaju dimovi kao mačji repovi. Nadam se da će to kratko potrajati, eto, dok se ne raskomote i smjeste na spavanje, no bila je to iluzija. Društvo je sve veseliye pa u tri sata počinje i pjesma. Ulazim u dnevni boravak, tražim da se stišaju i pozivam se na kućni red doma. Napominjem da u sobici iznad dnevnog boravka spava osam planinara i planinarki koji u 6 sati kreću do Kamačnika i Vrbovskog - sedam-osam sati hoda. Dado (jedino on) energično protestira protiv mog zahtjeva za poštivanje kućnog reda riječima:

- Mi smo došli na Klek da se opustimo i zabavimo, to je naš dom. Bio sam u svim domovima u Hrvatskoj i svadje se može raditi što se hoće. Zar je to ustaški dom? Vi ste taj koji zavodi teror u domu. Taj kućni red ne obvezuje nikoga, vi ste ga napisali. O kakvima to normama pričate? Vi ste čovjek koji je cijeli život provodio zakone pa to sada želite i ovdje. Ja sam u tom domu mnogo stvorio i dao.

Jedna ga djevojka pokušava smiriti, no bez uspjeha.

Odlazim i prisjećajući se članka u upravo izšlom "Hrvatskom planinaru" mislim koliko je Dado daleko od onih koji porušiše Horvatove stube?

Veselo raspoloženje potrajalje je do 5 sati, a tada odoše na spavanje. Ja ustanem i premda nisam spavao odem u kuhinju da podgrijem čaj za društvo koje kreće ka Kamačniku. Tako počinje drugi dan dežurstva.

Nedjelja je ipak lakša, posjetitelja je manje, a i poslije podne zatvara se dom, ali dežurni domar nije završio svoje. Kontrola doma i uređaja, vratiju, spavaćih soba, čišćenje i, na kraju, administracija. Treba sve ubilježiti i izraditi rekapitulaciju. Od sljedećeg dežurnog saznajem da mi se ne slaže račun za šest limenki soka. Odem u dučan, kupim tih šest sokova, odnesem u dom, i tako završi ovog puta moje dežurstvo u domu na Kleku.

Da, skoro zaboravih: blagajnik Društva isplatio mi je 50,00 kuna kao naknadu za dežurstvo.

GORNA GRANICI

Macelj ne mora biti zaboravljen

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

1. Državne granice Hrvatske s više su gledišta zanimljive za planinare. Osnovni je planinarski pozitivni interes slobodno kretanje do granice i, prema oblicima reljefa, duž granice, a gdje je moguće i privlačno i preko granice. Bilo bi loše povući se iz gora i planina koje dijelimo sa susjednim državama. Tako bismo Hrvatsku činili stvarno manjom nego što jest. Ne treba čekati ni sporazum o slobodnom planinarskom prelaženju granice. Slovenija ima takav sporazum s Austrijom (i po njemu preko 40 planinarskih prijelaza preko zajedničke granice), ali ga na slovensko-hrvatskoj granici možda nikada neće biti. Na granici Hrvatske i Federacije BiH problemi su još zamršeniji.

2. U tom spletu okolnosti najbolje bi bilo hrvatske dijelove graničnih gora i planina držati otvorenima za normalno planinarenje. Pozitivnih primjera ima. Markacije i nova planinarska kuća na Žbevnici, dva km od slovenske granice, takav su primjer na Čićariji. HPD "Zagreb-Matica" obnavlja (i) drugu dionicu Goranskog planinarskog puta. Vrijedna markacijska skupina tog društva prilagodila je trasu GPP-a državnoj granici.

Ponegdje ima neriješenih pitanja, npr. na Žumberku. - Kao da se zaboravlja da granice više ne čuva vojska, da nema stometarskog pojasa, stražarskih mjeseta, zasjeda, "mrtvih straža", patrolnih staza duž granice, ophodnji duž granične crte. Policijski nadzor je drugačiji. U eventualnom susretu s policajcima nije problem odgovoriti na koje pitanje ili pokazati osobnu iskaznicu.

3. Ne duljeći o ovoj, vjerujem zanimljivoj temi, zabilježio bih neka zapažanja i zamisli o zagorskoj graničnoj gori - Maclju (o dijelu zapadno od međunarodne ceste).

U Planinarsko-turističkom vodiču "Hrvatske planine" Ž. Poljaka (Zagreb 1998) Macelska gora je prikazana prema današnjim okolnostima (str. 168-171). Vrh Belinovca (715 m) je u Sloveniji, južna padina, od hrpta (nešto istočnije od

Belinovca), pa zapadno od linije izvor Sutle - Lupinjak, pripada Sloveniji, ne može se prelaziti ranijom markacijom Štajersko-zagorske krožne poti s Donačke gore (KT-5) na Macelj (KT-6), samo jedan markirani prilaz sa hrvatske strane "se zbog blizine državne granice više ne održava" (Ž. Poljak, 170).

Mora li tako ostati? Macelj je ipak zgodna gora - i kao dio vidokruga s niza točaka u Zagorju i sam po sebi, kao udaljeni ogrank Alpa i dio gorskog obruba oko Zagorja.

4. Mogli bismo poći od praktično nepoznatog podatka da najviša točka Maclja **nije Belinovec**. Prema, očito pouzdanom, kartografskom izvoru - "Atlasu Slovenije" (109 preglednih karti 1:50.000, Ljubljana 1986; poslije još jedno izdanie), sekcija 95, oko 1,5 km istočno od V. Belinovca (717 m) nalazi se vrh, bez navedenog imena, visok 718 m. Taj je vrh na granici (južno od njega, na teritoriju Hrvatske, je Vrh Osovnjaka, 538 m). Zašto ne bismo označili stazu na tu, **najvišu**, točku Maclja, koju nam nudi upravo slovenska karta?

5. Predložio bih markaciju od ž. st. Hromec s kojom je željeznička veza (još uvijek) dobra (vlakovi dolaze, od Zaboka preko Krapine i Đurmanca, u 5,20, **9,25** i 15.00). Odande vode staze, pretežno po hrptovima, prvo na V. Kravnjak (438 m) iznad Hromeca, pa dalje kroz šume, na Trubeljak (465 m) i sjeverno na već spomenuti Vrh Osovnjaka (538 m) i **kotu 718 m**. Na trećini nešto dulje dionice Trubeljak - Vrh Osovnjaka nalazi se proplanak, a na polovini osamljena kuća blizu i iznad šumske ceste koja prati Sutlu od slovenske stanice Sv. Rok ob Sotli (ranije Lupinjak) uzvodno, prelazeći više puta granicu. Predložena markacija ne bi silazila na tu graničnu cestu (do Sv. Roka ob Sotli nema više vlaka).

6. Zbog slikovitosti predjela i bolje željezničke veze sa Đurmancem i iz Đurmanca (popodnevni i večernji vlakovi - samo jedan iz Hromeca u 15.10, a još četiri iz samog Đurmanca u

16.08 - radnim danom, 17.27, 18.21 i 20.54) moglo bi se dodati još jednu markaciju - iz Đurmanca na selo Lukovčak, pa sa zapadne strane sela stazom po hrptu do spoja s markacijom iz Hromeca, sjeverno od Trubeljaka. Ne mora se hodati cestom Hromec - Đurmanec ili obrnuto (oko 3 km).

Dakako, trebalo bi markirati, odnosno obnoviti markacije, preko zaseoka Topolovci, odnosno šumarske kuće Loborščak. Te putove opisuje Ž. Poljak (str. 170). Macelj bi tako bio (i) ponovno uključen u ZPP.

7. Uz sekcije "Atlasa Slovenije" (95 i 117) jedan dio potrebnih pojedinosti sadrži i "Hrvatski planinarski atlas" Ž. Poljaka (karta 10 - Ravna gora - Strahinjščica), ali na njoj nije dobro označena hrvatsko-slovenska granica (nastavlja po hrptu Macelja na zapad, umjesto da se spusti niz Sutlu na jug). U starijoj literaturi (npr.

Smerkeova planinarsko-turistička karta "Hrvatsko zagorje", 1:100.000, Varaždin 1977; knjiga Smerke - Đurić "Hrvatsko zagorje. Trideset najljepših turističkih i planinarskih izleta", Varaždin 1976, 83-84) također ima nekih pojedinosti, no bez označene granice. Po Maclju sam koji put hodao, posebno s vrijednim i čitateljima HP poznatim planinarom Ivom Pevecem, u okolnostima kada se nismo morali obazirati na međurepubličku granicu.

8. Ovdje me je zanimala suvremena situacija - Macelj kao gora na državnoj granici - i misao da pogranična područja naše male europske zemlje ne bi smjela biti zaboravljeni zakutci. "Lijepa naša..." ne prestaje na kilometar, dva, pet ili deset prije granice. Njen stvarni prostor treba sezati do njenih granica - ne kao pustoš nego kao prostor kojim se kreću ljudi.

ŽUMBERAČKA KRONIKA

Proljetni pohod

Tradicionalni Proljetni pohod u Žumberak u organizaciji PD "Monter-Trešnjevka" Zagreb, 13. po redu, održan je 14. lipnja. Prisustvovalo je stotinjak planinara iz raznih društava, najbrojniji su bili planinari iz Sekcije seniora HPD "Zagreb-Matica". Nakon pohoda održana je mala svečanost na kojoj je predsjednik Planinarskog saveza Zagreba Zdravko Ceraj uručio Leli Farkaš plaketu PSZ posmrtno za Borisa Farkaša, za njegove "zasluge u razvoju planinarstva u Zagrebu".

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Tom je prilikom i Lela Farkaš dobila plaketu PSZ za "uspješno vođenje i obnovu planinarskog doma B. Farkaš u Sekulićima".

Stipe Mesić na vrhu Sv. Gere

Predsjednik Republike Hrvatske Stipe Mesić prisustvovao je misi u kapeli sv. Ilike na vrhu Sv. Gere 23. srpnja povodom svetkovine sv. Ilike. Dočekan je s odobravanjem, ovacijama i "žumberačkom pogačom". Najavljeni privatni posjet slovenskog predsjednika Milana Kučana, nažalost, nije ostvaren. "Pitanje vojarne na Sv. Geri

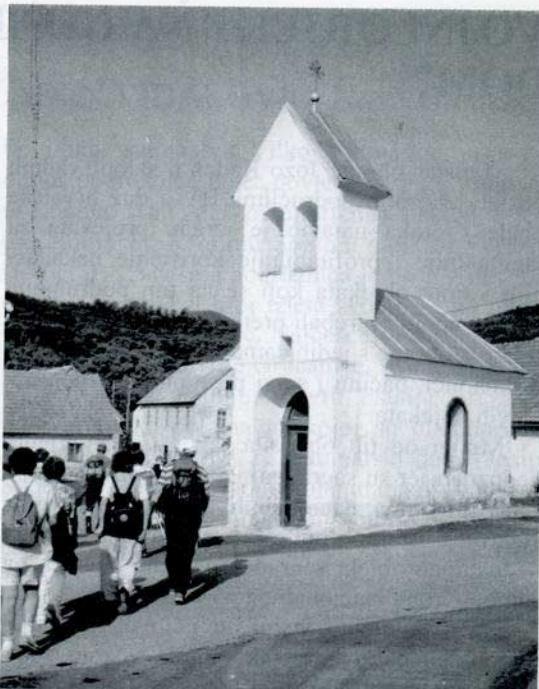
može se riješiti s dobrom voljom. Ja je imam, a mislim da će imati i slovenska strana", rekao je pored ostalog Mesić. Svečano misno slavlje predvodio je fra Tomislav Duka s više svećenika, a propovijed je održao don Živko Kustić. Pučkom i misnom slavlju nazočno je bilo oko tisuću hodočasnika, među njima je bilo najviše planinara iz HPD "Stanko Kempny".

Opet sječa...

U zapadnom Žumberku izgrađena je nova cesta koja iz Kuljaja, a preko Gudalja, vodi u šumu u pravcu napuštenog zaseoka Popovići, zatim skreće prema predjelu Kotlima. Mještani Radatovića i okolnih sela ogorčeni su tom novom cestom (novom sjećom šume) kojom svakodnevno šleperi odvoze debele trupce. I u predjelu "Sošičkih Blata" ovog je ljeta proširena i produljena šumska cesta. Sprema li se i na ovom području sječa? Dokle tako!

Malo povijesti

U drugoj polovini 19. stoljeća zadruga Hranilović sagradila je u središtu Sošica kapelu sv. Antuna Pustinjaka. Ovaj svetac štovan je u narodu kao zaštitnik domaćih životinja. Nije onda nimalo slučajno da je kapela podignuta na tom mjestu gdje su se između dva velika rata održavali poznati sošički stočni sajmovi. Na te dane podsjećaju nas i stabla divljih kestena koje je dao posaditi legendarni sošički načelnik Nikola Hranilović - Vuna. U njegovoju su kući stari naši hapedaši često noćili na svom putu prema vrhu Sv. Gere. Sada se u toj zgradi nalazi gostionica "Ilas" koju planinari i danas rado posjećuju.

Lijevo: Don Živko Kustić i predsjednik Stipe Mesić na Sv. Geri

Gore: Kapela sv. Antuna Pustinjaka u Sošicama

Dolje: Žumberačka ženska narodna nošnja
(Fotosi: V. Jagarić)

VOJNI OBJEKT NA GUSLICI - PLANINARSKI DOM?

NATALI NANIĆ, Zagreb

Ministar obrane Jozo Radoš u sklopu radnih posjeta zbornim područjima HV-a duž hrvatske obale i otoka najavio je izradu projekata za racionalnije i profitabilnije korištenje nekadašnjih vojnih objekata koji se na tim područjima nalaze, čemu bi trebali prethoditi dogovori Ministarstva obrane s jedinicama lokalne samouprave o dinamici, načinu i svrsi postupnog prenošenja takvih objekata.

Mnogi od tih objekata javnosti su potpuno nepoznati jer su sagrađeni izvan gradova, pa čak i na rubovima nacionalnih parkova. Reporteri Jutarnjeg lista prvi put otkrivaju do sada javnosti nedostupan objekt sagrađen na vrhu Guslici, na samome rubu Nacionalnog parka Risnjak.

Na nadmorskoj visini od gotovo 1500 metara, udaljena dvadesetak minuta vožnje šumskim putem od pozatog skijališta na Platku, sagrađena je neobična građevina poznata tek iskusnijim planinarima i lovcima. Na samom vrhu Guslice, osim zadivljujućeg pogleda koji puca na Gorski kotar i Kvarner, namjerniku se ukazuje poveća kuća s pripadajućim helidromom čija je golema "okućnica" omeđena stupićima na koje je nekad bila pričvršćena žica.

To je samo manji dio tog zdanja čija se prava namjena i važnost koju je nekad imao može shvatiti tek kada se kroz potpuno devastiranu i pokrađenu unutrašnjost zgrade stubištem spusti do mračnih podzemnih labirinata. Ispod nadzemne građevine krije se niz većih prostorija najavljenih golemom celičnom konstrukcijom vrata koja štite i od nuklearnog udara.

Cijeli je kompleks posve devestiran, a sve su instalacije, oprema i namještaj odavno pokrađeni i odneseni. Prolaskom kroz brojne prostorije vidljivi su samo ostaci materijala koji je nekad bio sastavni dio velikog telekomunikacijskog sustava. Upravo je taj sustav ono zbog čega je bivša vojska "prisvojila" ovaj dio, do tad netaknute prirode, čiji se potencijali s obzirom na granicu s Nacionalnim parkom Risnjak mogu samo prepostaviti. Telekomunikacijski centar, o kojem je riječ, JNA je sagradila tek krajem 80-ih, ali koji nakon što ga je preuzeila HV već go-

dinama potpuno beskoristan "zjapi" na rubu nacionalnog parka, besmisleno nagrđujući prostor kojim je okružen.

Što se nadalje s njim namjerava učiniti, pitanje je na koje usprkos višekratnim nastojanjima i pismenom obraćanju nadležnom Ministarstvu obrane nismo dobili odgovor.

Nešto bolje sreće bili smo u općini Čavle na čijem se prostoru nalazi ovaj objekt i gdje su već dulje revoltirani nerješavanjem tog problema.

- Posljednje dvije godine poduzeli smo sve da se pitanje ove, ali i ostalih nekretnina koje su prije bile u vlasništvu JNA, a njih je na području naše općine jako mnogo, konačno riješi. Radi objekta na Guslici, osim pismeno, u svibnju ove godine i izravno smo se obratili Ministarstvu obrane, ali bez obzira na razgovore koje smo u Zagrebu o tome vodili, odgovor do danas nismo dobili - odgovorio je načelnik općine Čavle Željko Lambaša na naš upit o sudbini objekta koji s obzirom na lokaciju pruža neograničene mogućnosti. On je dodaо kako je neriješeno pitanje ostalih nekretnina koje se u toj općini nalaze, a u vlasništvu su Ministarstva obrane RH, problem o koji se u toj općini spotiču i kod izrade Prostornog plana.

- Sportsko-rekreacijski i turistički potencijali Guslice su veliki - ističe Lambaša, navodeći kako bi kvalitetno osmišljavanje takvog objekta donjelo višestruke koristi, i to ne samo za tu općinu.

Naiime, kako je kuća ispod koje se nalazi čitav niz podzemnih hodnika i prostora, bez obzira na višegodišnju devastaciju u kojoj se iz nje odnosilo sve što se odnijeti moglo (izuzev jedinog preostalog radijatora u spaonica u prizemlju), još uvijek u dobrom stanju, uz malo truda i uređenjem njezina interijera mogao bi nastati jedan od ljepših planinarskih domova na tom području. Iako su u općini suglasni da bi, ako već ne za neki veći turistički projekt, objekt bio idealan za jedno od planinarskih društava koje bi ga s malo novca uredilo za svoje sadržaje, to se bez suglasnosti vlasnika, dakle Ministarstva obrane, ne može učiniti.

(*Iz Jutarnjeg lista od 24. kolovoza*)

PLANINARSTVO U NOVOJ GRADIŠKI

Prof. MLADEN VIDAKOVIĆ, Nova Gradiška

Svaka društvena organizacija, pa tako i planinarska, ima u vijek uspona i padova, boljih i lošijih godina rada. Zato nije lako dati sažetak svih ovih muka i poteškoća ali i uspjeha našega planinarskog društva. A još teže mi je nabrojiti sve one manje ili veće zasluge pojedinih članova koji su doprinijeli radu ovoga društva kroz proteklo razdoblje od osnutka do danas. Zato neka mi bude oprošteno ako sam nekoga preskočio, ili njegov doprinos nedovoljno naglasio. Oni i njihov rad sigurno će ući na stranice knjige o postojanju i djelatnostima PD "Strmac" u Novoj Gradiški, koju upravo pišem u nadi da će s brojnim fotografijama i dokumentacijom jednom ugledati svjetlo dana.

Planinarsko društvo u Novoj Gradiški javlja se relativno kasno, tek 1932. godine. O tome sam već pisao u "Našim planinama" prije gotovo dvadeset godina, ali uz nedostatnu dokumentaciju. Zapravo, ideja o osnivanju planinarskog društva u Novoj Gradiški javlja se godinu dana prije, tj. u ljeto 1931. godine, a potječe od tadašnjeg direktora "Prve hrvatske štedionice" u N. Gradiški Zlatka Mažurana, koji je bio izrazito društvena osoba, pravi veseljak i ljubitelj prirode. Na skromnoj večeri u restoranu "Hrvatskog sokola" skupio je svoje prijatelje i istomišljenike i 21. kolovoza 1931. izabrali su privremeni odbor koji je proučio pravila središnjice Hrvatskog planinarskog društva i izvršio sve pripreme za osnivačku skupštinu. Ona je održana 6. prosinca 1932. Na njoj je za prvog predsjednika izabran dr. Niko Gržetić, zubni liječnik (koji je tu funkciju obavljao sve do 1938. g.). Za tajnika je izabran Marijan Vene, jedan od osnivača društva, no on već 1934. po potrebi službe prelazi u Zagreb pa društvo gubi svoga najaktivnijeg člana. Na njegovo mjesto dolazi 1935. pravnik i novinar Drago Đurić, otac poznatog planinara i publicista Tomislava Đurića. Dužnost blagajnika vršio je M. Holzschuh sve do 1941. g. kada su ratna zbijanja na ovim prostorima onemogućila rad društva. U trenutku osnivanja društvo je imalo 31. člana. Između 1938. i 1941. godine smjenjuju se na dužnosti predsjednika ing. geodezije Ivan Bare-

tić i ing. šumarstva Vilko Vidmar, a upravni odbor podružnice čine: povjerenik ing. Vidmar, te članovi: Ivan Alešković, Stjepan Čaklec, Stjepan Rodić, dr. Krešimir Somođi i Viktor Verson (fotograf). Tadašnja podružnica je brojila oko 40 članova, a najveći broj izleta svodio se na bližu okolicu Nove Gradiške. Najčešće su posjećivane ruševine turske utvrde Gračanice, livade Predol i Veliki Gaj na Psunj, te vrh Psunja Brezovo polje i Velika poljana na kojoj su planinari iz Pakraca podigli 1937. g. planinarski dom "Josip Svoboda". Bio je to ponos planinarskih objekata Slavonije. A posjet tome domu bio je za Gradiščane atraktivan izlet vlakom do Okučana i dalje šumskom željeznicom za izvoz trupaca do 18. kilometra, tj. do Ivanovca, a odatle blagim usponom od sat i pol do doma na Velikoj poljani i lugarnice s izvor-vodom. Sve je to uništeno u vihoru drugog svjetskog rata ali i danas stoje betonski stupovi i zidovi prizemlja kao vjerni svjedoci postojanja prvog planinarskog doma na Psunj.

Izlet članova "Strmca" 1984. na lugarnicu Lipovi podi; sjede: lijevo Miljenko Rosić Baća, dolje Mladen Vidaković, gore Davor Pett; stoje (s lijeva): Pero Ćorković, Bogoljub Nikiforov, Dubravko Tušić, Ilija Maretić i Nikola Stojanović

Otvorenie PPS-a na
Strmcu 26. 4. 1986.

I livade Predol i Veliki Gaj bile su uobičajeno izletište novogradiških planinara, a to su ostale i do današnjih dana. Udaljene su oko sat uspona od jezera i lugarnice na izletištu Strmcu. A iz Nove Gradiške postojala je autobusna veza sa Strmcem (12 km). Veliki Gaj je planinska livada iznad Predola (oko 10-15 minuta uspona). Tu se nalazio izvor vode a Novogradiška šumarija odnosno tadašnja "Imovinska općina" podigla je na visini od 669 m drvenu kuću u čijem sastavu je izgrađena i "piramida" ili, bolje rečeno, vidikovac. Prozvana je "Turistička kuća", a njom su se mogli služiti i planinari iako je zapravo bila sklonište za lugare. Podignuta je 1933. i imala je skupne drvene ležajeve s dekama, a s vidikovca se pružao prekrasan pogled na Cernik, Novu Gradišku i Posavinu. Mogla je udomiti desetak planinara i predstavljala je prvi objekt na Psunju. Izgorjela je krajem 1941. u jednoj od lokalnih ofanziva na partizane. Posjedujemo dopis sa slikom budućeg planinarskog doma, HPD "Strmac", za čiju su se izgradnju na lokaciji Veliki Gaj (669 m) sakupljali prilozi 1940. g. kao i sliki i članak o Turističkoj kući.

Veći izleti organizirani su u Veliku, na Jankovac, na Plitvička jezera, a zabilježen je i trodnevni izlet u Kamničke i Savinjske Alpe. Na otvorenju Tomislavovog doma na Sljemenu, podružnicu je zastupao njen član Zlatko Mažuran.

Prije drugog svjetskog rata postojale su samo tri markirane planinarske staze. Prva je išla od trgovišta Cernika, preko sela Giletinaca na Veliki

Gaj i dalje preko Dobre vode za Brezovo polje, s povratkom preko Šibljačkog potoka na Strmac. Druga je polazila od jezera i lugarnice na Strmcu do livada Predol i Veliki Gaj, a treća je povezivala selo Krajišku Halu sa susjednim selom Baćin Dol i kod njegove škole skretala u desno do razvalina utvrde Gračanice (oko 1,45 h hoda).

U drugom svjetskom ratu nestali su mnogi članovi društva, a ugasio se i život začetnika i osnivača PD "Strmac" Zlatka Mažurana, koji je početkom 1944. optužen za suradnju s partizanima i ubijen u Jasenovcu. Tajnika Dragu Đurića ubili su 1945. u zatvoru na Savskoj cesti u Zagrebu partizani. Neki članovi završili su život na Križnom putu, a drugi su uspjeli emigrirati i umrli su u progonstvu.

Poslijeratna obnova "Strmca" počima 1953. g. Dana 21. lipnja te godine održan je masovni izlet radnika Strmac - Predol - Veliki Gaj, a za vođu puta određen je Stipe Stipanović. Tada je dogovorena obnova rada i konačno 6. studenog 1953. na Obnoviteljskoj skupštini "Strmac" opet počima s radom.

Od 1953. do 1956. predsjednik je Stipe Stipanović, potpredsjednik Ljudevit Pola, tajnik Ilija Maretić a blagajnik Franjo Podobnik. U dalnjem razdoblju predsjednici su bili Ilija Sokolović-Mina, prof. Mladen Vidaković i ing. Mihajlo Trifunović. Prelaskom na kolektivno rukovođenje, imenovano je Predsjedništvo čiji je predsjednik bio Miljenko Rosić-Baća, tajnik Nikola Stojaković, a blagajnik Nada Popović (nakon

smrti N. Stojakovića tajnik je Ivan Ograjšek).

Za moga predsjedničkog mandata (1968.-1978.) "Strmac" ponovo ima krizu. U naše domove sve više ulazi televizija a počima ekspansija motorizacije. Jako nam se smanjio broj članova, a rad se sveo na nekoliko planinarskih idealista. Novu obnovu potaknuo je Nikola Stojaković 1979. omogućivši dotok financija iz Općinskog saveza fizičke kulture. Nekoliko starih članova iz 1953. g. (npr. Ilija Maretić, Franjo Podobnik i Pero Corković, zajedno sa Stojakovićem, Rosičem i ing. Trifunovićem) podmetnuli su leđa i led je krenuo. Broj članova se povećavao, a ing. Mišo Trifunović je uspio da nam Šumsko gospodarstvo "Josip Kozarac" pokloni građu za izgradnju planinarskog doma na Preddoli. Međutim, uskoro je to područje pretvoreno u uzgojno lovište i ogradeno pletenom žicom, pa smo morali odustati od te lokacije i prebaciti građu na Brezovo polje (989 m) gdje je 25. i 26. lipnja 1983. održan Slet planinara Slavonije u čast proslave 50-godišnjice "Strmca".

Tom prigodom položen je i kamen temeljac za izgradnju planinarskog doma na Brezovom polju (oko 150 m istočno od trigonometrijskog stupa koji označava vrh). U temelj smo ugradili mramorni spomen-kamen i bocu šampanjca. Sve veći novčani problemi i inflacija nisu dozvolili daljnju izgradnju iako smo se zaista trudili. Uspjeli smo izgraditi samo drvenu baraku iz dasaka i trupaca naše grade koju smo izrezali pomoću privatne montažne pilane montirane na samom Brezovom polju. Baraka je isprva bila namijenjena za spremište građevnog materijala, ali smo je poslije pretvorili u planinarsko sklonište za oko pet planinara. Slično drveno sklonište imala je skijaška sekcija na improviziranom skijalištu s motornom vučnicom nedaleko od TV tornja. Nažalost oba skloništa su izgorjela, a motor i sajle su ukrali. To je valjda sudsina planinarstva. I parkački planinari gradili su tri planinarska doma, i treba se diviti njihovoj upornosti.

Velik uspjeh društva bilo je svečano otvaranje "Psunjskog planinarskog puta" 26. travnja 1986. ispred hotela "Strmac". Domovinski rat je onemogućio obilazak puta, a zaostale mine čine i danas neke dijelove puta nesigurnim.

Zalaganjem Predsjedništva i ing. Miše Trifunovića dobili smo 1988. od Šumarije veliku aluminijsku montažnu baraku koju je Američka

Radovi na uređenju montažne zgrade na Strmcu

vojska koristila u drugom svjetskom ratu kao bolnicu. Crveni križ dobio ju je na poklon i locirao iznad gornjeg Strmačkog jezera, a služila je kao dječje odmaralište. Preuzeli smo je u izrazito jadnom stanju, bez poda i prozora, s velikim unutarnjim prostorom punim trulih greda i dasaka. U dvije i pol godine uspjeli smo golemim trudom popraviti sve prozore, betonirati zemljni pod objekta i podići unutarnje pregradne zidove za kuhinju, sanitарне i pomoćne prostorije, te sobu za dežurnog. U sredini je ostao još uvijek velik prostor za dnevni boravak koji je ujedno i blagovaonica. Aluminijске stijene obložili smo lamperijom. Iz KP doma Stara Gradiška dobili smo 14 metalnih kreveta s feder madracima i dekama, a Srednjoškolski centar daruje klupe i stolice te tako nastaje objekt koji smo nazvali "Planinarsko sklonište u izgradnji".

Kad je počeo obrambeni rat 1991. g. ratne operacije zahvaćaju i velik bio Psunja, pa smo sve krevete i inventar ustupili Hrvatskoj vojsci. (Kasnije je sve to preuzeo UNPROFOR). U naše je sklonište izvršena provala. Uništeni su prozori, lamperija i ulazna vrata, ukratko zatekli smo opustošen objekt. Da tragedija bude veća, za vrijeme jakе oluje srušio se na naše sklonište stari kesten i oštetio dobar dio aluminijskog krova. Ipak nismo postali beskućnici. Krov smo brzo sanirali, a pregradni zidovi unutar objekta su izdržali. Sazvana je nova Obnoviteljska

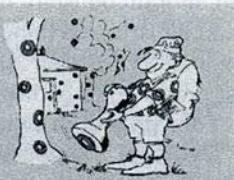
skupština društva, koja je održana 5. listopada 1995.

Novi predsjednik prof. Branko Šimonji, a naročito njegov nasljednik ing. Drago Urbanić, u suradnji s planinarskim veteranom Miljenkom Rosićem-Baćom i članovima uspijevaju kroz sljedećih pet godina učiniti čudo. Postupno organiziraju pomoć zanatsko-komunalnih poduzeća "Centar" i "Slavica" te tvornice alata "Tang" i "Hrvatskih cesta". Sve više nam pomažu i pojedini obrtnici i građani kao donatori, posebno Ivica Udovičić iz "Optima", Sl. Brod, Vlado Terzić vodoinstalater, Vladimir Vuk, soboslikar, Slavko Glavač, Goga Barbarić, te obitelj Novoselec i obitelj Milenka Ostojića-Mime. Svi su oni vlastitim finansijskim sredstvima i besplatnim, volonterskim radom omogućili postavljanje elektroinstalacija te vodovodne i kanalizacijske

mreže. Stavljena je nova lamperija te zidne i podne pločice. I kuhinja je opločena i stavljena u funkciju. Pomoćne prostorije i sanitarni čvor također su uređeni. Stigli su stolovi, stolice i ostali inventar, kao i peć, a "Elektra" je postavila brojilo i priključak na vanjsku mrežu te je sklonište tako postalo prvi planinarski dom. U njemu smo dočekali Novu 2000. godinu i održali godišnju skupštinu. Konačno smo se poslije 68 godina postojanja našli u vlastitom domu, pod vlastitim krovom. Zaista smo dugo čekali da nam se osvari ovaj san. Posebnu pozornost posvećujemo uređenju okoliša.

Za sada imamo dom u podnožju planine, no nije isključeno da ćemo ga jednom, u nekim boljim vremenima, sagraditi i na vrhu. Per aspera ad astra - (po trnju do zvijezda)!

PLANINARSKE KUĆE I PUTEVI

OBNOVLJEN SLAVONSKI PLANINARSKI PUT

SPP nije previše atraktivna za probirljive planinare. Dobrim dijelom prolazi kroz šumske prošeke i puteve koji se pružaju kroz bukovu i hrastovu sastojinu, pa su vidici nekad ograničeni. Ipak, obilaznik željan novih spoznaja na ovom putu doći će na svoje. Požeška gora po prvi put je markirana u trasi Maksimov hrast - Baćin dol. Zanimljivo će biti pogledati skoro cijelo slavonsko gorje povrh sela Grgurevići. Jezero Borovik, s prelijepom planinarskom kućom, također je nov izazov, kao i Ema-vrelo na Krndiji. Stari grad Gračanicu povrh Baćin dola vidjela je samo nekolicina planinara i šumskih radnika. Put jednim dijelom (Dilj-gora) prolazi kroz sela i zaseoke koji su na rubu nestanka. Zanimljivi su običaji i razgovori sa stanovnicima tih sela. Tu je i mogućnost nabavke prirodne hrane. Vode na SPP-u ima na svakih 3-4 sata hoda.

SPP u brojkama! Od doma Omanovac pa do doma Petrov vrh ima oko 250 km. Svi 18 slavonskih planinarskih društava i GSS Stanica Požega uspostavilo je i održava SPP. Put povezuje gotovo sve slavonske planinarske kuće (Petrov vrh, Jankovac, Borovik, "Pilar", Trišnjica i Strmac). Prolazi kroz pet županija i preko teritorija četrdesetak gradova i općina. Obilazi se za najmanje sedam dana. Na putu se nalazi 18 KT potrebnih za stjecanje priznanja SPP-a, značke. Trenutno se izrađuju unificirane željezne kutije za pohranjivanje pečata SPP-a i Hrvatske obilaznice. Prolaz na Psunj u

Brezovog polja do doma Omanovac ne preporučuje se po noći i za vrijeme smanjene vidljivosti. Isto vrijedi i za trasu po Papuku od Kneževih voda do Zvečeva. Put je posve siguran za prolaz planinara koji prate markaciju i uobičajeno se ponašaju u planini. Preporučljivo je prije polaska na određenu etapu puta raspitati se kod markacista iz domicilnog društva, a za prelaz kompletнog puta predsjednika SPS-a ili pisca ovog članka (tel/fax 034/251-333 ili, na poslu, 251-000). Obnovljeni SPP pušten je u promet 1. srpnja kod doma Petrov vrh iznad Daruvara. O SPP-u na otvorenju je govorio pleternički planinar Miro Mesić, među zaslужnjima za revitalizaciju, animaciju i uspostavu SPP-a. Čast otvorenja pripala je daruvarskom planinaru sa 45. godina staža planinarenja, Julijusu Caru.

Prva tiraža dnevnika od 100 komada skoro je rasprodana (cijena je 25,00 kn). Značka je (zaliha od starog dnevnika) višebojna i numerirana (od broja 2000). U dnevniku je kolor karta slavonskog gorja u mjerilu 1:300.000 i služi za osnovnu orientaciju. Za potpunije slanaženje na trasi SPP-a potrebno je nabaviti pripadajuće vojne karte (info: autor). Do kraja ove godine izaći će karta (1:50.000) i na CD mediju (e-mail: borna.mesic@po.hinet.hr). Radimo i na postavljanju SPP-a na Internet (već se može privremeno naći na Webu pakračkih planinara).

SPP u cijelosti su prešla od 29. srpnja do 6. kolovoza dvojica našičkih planinara (Budimir i Kušanić).

PODUNAVSKI PJEŠAČKI PUT OD ALJMAŠA DO ERDUTA

Nedovoljno medijski ostao je zapažen vrijedan pothvat članova HPD "Zanatlja" iz Osijeka. Riječ je o otvorenju i prvom obilasku Podunavskog pješačkog puta od Aljmaša do Erduta. U središtu Aljmaša, 16. travnja, okupilo se više od 500 planinara i ljubitelja prirode iz Osijeka, Požege, Slav. Broda, Našica, Feričanaca, Orahovice, Županje, Đurđenovca, Belišća, Pišternice, Lipika, Pakraca, te 45 planinara iz Tuzle i Visokog (BiH).

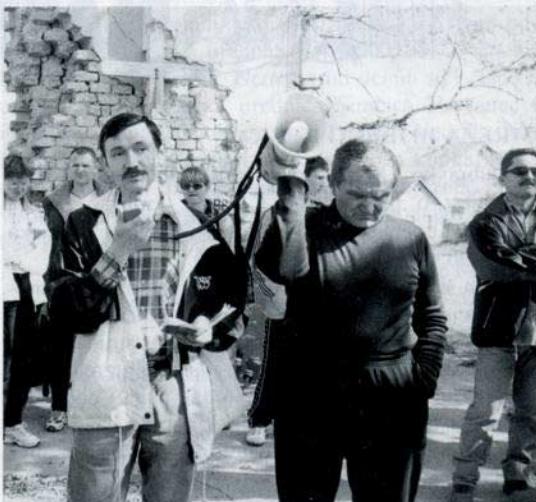
Prije obilaska puta, organizator je sudionicima predio ugodno iznenadjenje, osiguravši vožnju brodom Dunavom, dva kilometra uzvodno, od Aljmaša do utoka Drave u Dunav. Riječnim brodom "Branimir", spregnutim sa šlepotom, vlasništvo "Vodogradnje" Osijek, sigurno je kormilario Mirko Balog, koji više od 30 godina obavlja taj posao.

Podunavski pješački put osmislio je i sa svojim suradnicima trasirao i obilježio poznati osječki planinar Vlado Obad. Njemu je pripala čast da ga i otvori. To je upriličeno pred ostacima crkve i svetišta Gospe od Utočišta ili, popularnije rečeno, Gospe Aljmaške. Prva crkva u Aljmašu izgrađena je 1708. godine, a stradala je u požaru 1846. Tada je izgorio i kultni isusovački kip gospe od Utočišta. Prema sačuvanoj kopiji, biskup J. J. Strossmayer je 1857. u Beču dao izraditi novi. Bio je to njegov osobni poklon crkvi u Aljmašu i izraz štovanja prema Bogorodici. Taj kip sačuvan je do danas, unatoč dramatičnim zbivanjima tijekom Domovinskog rata. Za vrijeme srpske agresije na Hrvatsku, svetište Aljmaške Gospe razoren je do temelja, ali je kip pod ruševinama ostao neoštećen. Zahvaljujući UNPROFOR-u, on je 31. listopada 1992. spašen i dopremljen u Osijek, gdje je zajedno s narodom proveo šest godina u progonstvu. Prvog kolovoza 1998. kip je na svečan način vraćen u Aljmaš.

O obnovi svetišta okupljenima je govorio osječki arhitekt Miroslav Pavlinić. Pokazao im je i nacrte prema kojima će kompleks biti izrađen do 2004. godine, kada će biti obilježena 300. obljetnica otkad su isusovci, iz baranjskog mjesta Luga, donijeli Bogorodičin kip i utemeljili svetište u Aljmašu. Svečanost otvorenja puta zaključena je sadnjom stabala javora u spomen na taj dogadjaj.

Podunavski pješački put dijelom je trasiran uz rijučku, a dio prolazi Daljskom planinom, čiji je najviši vrh Čvorkovac (192 m). Staza prolazi i kraj pravoslavnog manastira Vodice, te katoličke crkve sv. Stjepana kralja, koji ovdašnje Mađare podsjeća na utemeljenje mađarske feudalne države. Dojmljiva je bila i šetnja kroz najveći plantažni vinograd u Europi, koji se prostire na površini od 440 hektara, a vlasništvo je IPK Erdut. Poslije četiri sata laganog hoda, staza završava

zaključak u Erdutu, u središtu Starog grada.

Vlado Obad govoril je planinarama pred ruševinom svetišta Aljmaške Gospe

kod Starog grada u Erdutu. Intenzivni doživljaj moćne rijeke i prekrasnog krajolika, uz topao proljetni dan, bila je nagrada za sav trud.

Planinari su u Erdutu razgledali dvorac i vinski podrum s "najvećom bačvom na svijetu", te muzej u kojem je prikazana tehnologija proizvodnje grožđa i vina. Uz besplatno kušanje vina, u organizaciji Turističke zajednice, lokalni majstori kotlića za izletnike su priredili fiš od biranih dunavskih riba. Ugodnoj atmosferi dali su svoj obol i tamburaši iz Županje, i sami planinari. Recimo i to, da su alpinisti iz Belišća, predvođeni Slobodanom Soldom, svoje vještine prikazali okupljenima na vježbalištu pokraj erdutskog Starog grada, podignutog u predtursko vrijeme.

Podunavski pješački put planinari će moći obilaziti tijekom cijele godine uz pomoć otiskanog Vodiča i dobro markirane staze. Tradicionalni godišnji pohodi bit će organizirani na dan otvorenja puta. Na kraju, sva priznanja za ovaj koristan i važan planinarski posao treba odati Vladu Obadu, osječkom profesoru, prevoditelju knjiga s njemačkog jezika, umjetničkom fotografu, promicatelju hrvatsko-austrijskog prijateljstva, donedavnom predsjedniku HPD "Zanatlja", no ponajviše strastvenom planinaru i svjetskom putniku, čija je planinarska poruka: "Budite zahvalni svakoj planini na koju se popnete!"

Svi oni koji su do sada prošetali putem od Aljmaša do Erduta, ili će to uraditi, zasigurno će biti zahvalni i rijeci i planini, ali i planinarskom kolegi Vladi Obadu.

(Ivan Jakovina)

PLANINARSTVO U TISKU

"MREŽA BIJELOG PAUKA"

Dubravko Marković: "Mreža bijelog pauka". Pripovijest o planinarenju i smislu. Izdavač Matica hrvatska Županije istarske. Tisak "Zambelli", Rijeka 2000. - 96 str; 20 cm

Nakon što je u stručnim publikacijama objavio mnoštvo znanstvenih radova u kojima je pokazao da odlično barata temeljima svoje medicinske stuke, prim. dr. Dubravko Marković se na pragu svojih zrelijih godina upustio u pisanje proze. Stotine dana i noći provedenih u hladnim alpinističkim logorima bili su presudni za rađanje onog emotivnog naboja koji je potreban da bi se od "krutog" znanstvenika rodio prozni pisac. Potreba da se nagomilano iskustvo ispričuje i drugima javila se u njemu za vrijeme boravka hrvatske himalajske ekspedicije 1997. na najviši vrh Mt. Everest. Tu se rodila priča koja je u obliku knjige otisnuta početkom ljeta ove godine. Svaki čitatelj koji osobno poznaje autora, pročitavši knjigu i prepoznavši događaje i likove u njoj, pomislit će da se tu radi o autobiografskom romanu, no prema kazivanju samog autora to nije tako. Za njega je to samo "mali roman za obične ljudе". Istina je samo u tome da je on malen po obimu, ali kao što se u malenom znanstvenom radu mogu iskazati velika znanstvena otkrića, tako se i u ovome romanu mogu otkriti velike životne istine. Roman je to o planinama, penjanju i ženama. Planine su oduvijek privlačile ljudе. Mnoge su velike civilizacije i kulture smjestile svoja božanstva na vrhunce osebujnih planina. Traženje smisla vlastitog postojanja, penjući se na te teško dostupne planinske vrhunce, u posljednjih je 80 godina uzelo velikog maha. Ponekada se činilo da ti usponi liče na vojne pohode i kao da će ljudi silom pokoriti planinu.

Snaga čovjeka nikada se ne može mjeriti sa snagom planine. Planina će pripustiti na vrh samo onog kojemu ona to dozvoli. Na sreću takav pristup planinskim vrhuncima pomalo nestaje te ga je zamijenio onaj fini i suptilni odnos planine i čovjeka kakav nalazimo u događajima koje je opisao autor. Tražiti smisao vlastitog postojanja verući se po planinama težak je i opasan put, ali za one koji ga odaberu traje do zadnjeg udaha i izdaha. Planinu treba osluškivati i ona će sama progovoriti i pokazati put, kao što ga i žena pokazuje voljenom muškarcu, a planina i žena u ovome djelu ima napretek. Svojim privijencom, koji sadržajem i tematikom predstavlja novinu u hrvatskoj prozi, autor je tek otvorio vrata jednog usporednog svijeta i za oče-

kivati je da će uskoro planinarskoj i ostaloj čitalačkoj javnosti priuštiti užitke novim djelima.

(Dr. sc. Tomo Vinčak)

NOVI SPELEOLOŠKI PRIRUČNIK

Krajem lipnja izašao je iz tiska speleološki priručnik pod jednostavnim naslovom "Speleologija". Knjigu je izdalo Planinarsko društvo Sveučilišta "Velebit" u 1000 primjeraka. Ovakva je knjiga već duže vrijeme željno očekivana među ljubiteljima kraškog podzemlja i bit će ujedno izvrstan udžbenik za početnike u speleologiji kao i vrlo koristan priručnik za ikusne speleologe. Cijena knjige je vrlo pristupačna i iznosi samo 100 KN, a može se naručiti kod PDS "Velebit", Zagreb, Radićeva 23.

"Speleologija" nije privjenac u svojoj kategoriji. Njoj su prethodila tri priručnika s mnogo skromnijim sadržajem i opremom. Pa ipak, bilo bi uputno podsjetiti se u najkraćim crtama na ranije publikacije, koje su unatoč svojoj skromnosti bile važna prethodnica ovome zadnjem bogatijem izdanju.

Prije 40 godina (1961. godine) u izdanju Komisije

SPELEOLOGIJA

Planinarsko društvo Sveučilišta Velebit

za speleologiju PSH izšla je knjižica pod naslovom "Osnovna znanja iz speleologije". Bila su to šapirografirana skripta formata A4 na 32 stranice, na kojima je obrađeno 15 poglavlja iz speleologije. Uz tekst, skripta su sadržavala i 21 grafički prilog na ozalitu. Poglavlja je napisalo 9 autora, od kojih su svi bili iz SO PD "Željezničar", osim dr. Željka Poljaka iz PDS "Velebit". Bio je to skroman, ali u ono doba svima nama vrlo važan i jedini priručnik, iz kojeg smo dopunjivali znanja stečena na speleološkim tečajevima i u praksi.

Sesnaest godina poslije napisan je "Priručnik zagrebačke speleološke škole '77" u izdanju KS PSH, PSZ i SO PDS "Velebit". To su također bila šapirografirana skripta formata A4 sa 121 stranicom, na kojima su bila obrađena sada već 24 poglavlja. Broj grafičkih priloga bio je više nego skroman - samo 10 crteža na ozalitu. Većina autora bila je iz "Velebita", dok su trojica bili članovi SO PD "Željezničar". Ova knjižica obogaćena je novim zanimljivim prilozima.

Do novog izdanja čekalo se osam godina, kada je izšao I. svezak "Speleološkog priručnika" u izdanju KS PSH. Bilo je to 1985. godine. U tom I. svesku obrađena je u 4 poglavlja tema o prirodnim osobitostima krškog podzemlja s 13 grafičkih priloga. Poglavlja je napisalo pet autora iz "Željezničara", "Velebita", "Zagreb-Matice" i Hrvatskog prirodoslovnog muzeja. Prvobitno je ovaj priručnik izšao u obliku šapirografiranih skripata, ali je poslije u izdanju "Naših planina" ponovljen u primjerenijem obliku. Na žalost, iz tehničkih, organizacijskih i tko zna kojih razloga nije došlo do realizacije i ostalih svezaka, kojima bi se tematski zaokružio i upotpunio ovaj priručnik.

Napokon smo dočekali i najnoviji priručnik koji je djelomice plod prethodnih izdanja, ali ih je u svemu obilno nadmašio. Izdavač je PDS "Velebit". To je knjiga s 312 stranica, na kojima je obrađeno čak 39 poglavlja, od 28 autora. Najveći broj autora je iz PDS "Velebit", ali su i neka vrlo važna poglavlja pripala autorima iz SO PD "Željezničar". Trojica autora su iz Hrvatskog prirodoslovnog muzeja. Od brojnih autora koji su surađivali u navedena četiri priručnika jedini je Vlado Božić, dugogodišnji pročelnik Komisije za speleologiju HPS, pisao članke u svim izdanjima. Osim mnogih novina u ovoj knjizi što ih je donijela modernizacija speleologije, najviše impresionira izuzetno velik broj grafičkih priloga. Ima ih preko 1000! To su crteži, fotografije, tablice, ali i humorističke ilustracije koje svojom duhovitošću osvježavaju pojedine inače ozbiljne teme. Sigurno je da crteži u velikoj mjeri dopunjaju tekst i čine ga razumljivim.

Od mnogo novosti u ovoj knjizi teško je sve navesti. S obzirom na suvremen ali i sve zahtjevniji način speleoloških istraživanja izdvojio bih ove teme: opremanje vertikala, penjanje u speleološkim objektima, sa-mospašavanje iz vertikala, ronjenje u podzemlju, pri-

mjena računala pri crtanjtu topografskog nacrta i svaljavanje suženja HILTI mečima.

Da bi "Speleologija" mogla ugledati svjetlo dna, morali su osim brojnih autora uložiti velike i samo njima znane napore urednici Darko Bakšić, Damir Lacković i Ana Bakšić. Nemali trud učinili su i članovi uredništva, te grafička urednica Sunčica Hračanec i ilustrator humorističkih priloga Trpimir Vedriš. Ono što posebno treba naglasiti jest da je ova knjiga, kao i sve prethodne, plod amaterskog entuzijazma, ali i visokog stupnja stručnosti, pa ona može stajati uz bok bilo kojeg speleološkog priručnika iz ostatka svijeta.

(Hrvoje Malinar)

PUBLIKACIJA I ZA PLANINARE

Nedavno objavljena knjiga "Žaštičene rijetke i ugrožene biljne vrste slavonskog gorja" autora Mirka Tomaševića, umirovljenog profesora biologije i mr. Ivice Samardića, dipl. inženjera šumarstva, istinski je obradovala sve ljubitelje prirode u Požeštini.

Oni su dugogodišnjim i strpljivim istraživanjem opisali i fotografijom ilustrirali 51 zaštićenu, rijetku ili ugroženu biljnu vrstu na ovom području, dokazavši da je Papuk, poslije Velebita, najzanimljiviji u Hrvatskoj kada je riječ o zaštićenim biljnim vrstama. Naime, od 44 zaštićene biljne vrste na svim staništima Hrvatske, petnaest ih se nalazi na području Požeštine. Od toga samo tri nisu pronađene unutar Parka prirode Papuk.

Najugroženija zaštićena biljna vrsta u Požeštini je Obična kockavica (*Fritillaria meleagris*), koja jedino raste u gornjem toku rijeke Londže. Zbog melioracijskih radova na tom području, postoji opasnost smanjenja ili potpunog nestanka vrste. Znatne količine zaštićenih biljaka ugrožavaju cvjećari, koji ih ubiru i prodaju u prodavaonicama i na tržnicama, primjerice, lоворasti likovac, veprinu, božikovinu, ljiljan...

Usporedno s publikacijom, otisnut je i plakat s 12 najugroženijih biljnih vrsta s požeškog područja. Tiskana je u 1000 primjeraka, a posvećena 300. obljetnici rada požeške Gimnazije. Nakladnik je tvornica za proizvodnju namještaja SPIN VALIS d.d. Požega, što je za svaku pohvalu.

POPUST ZA POLJAKOVIH "50 IZLETA"

Ovome je broju priložen prospekt za novi vodič Željka Poljaka "50 najlepših planinarskih izleta u Hrvatskoj - pješice i automobilom". Naši ga pretplatnici mogu dobiti po povlaštenoj cijeni od 90 kn (plus poštarnina) u poslovnicu HPS, 10000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 01/4824142.

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

Prim. dr. DUBRAVKO MARKOVIĆ - HIMALAJAC I SPECIJALIST PLANINSKE MEDICINE

U Hrvatskoj se samo dva lječnika bave planinskom medicinom. Jedan je dr. Borislav Aleraj, pročelnik HPS-ove Komisije za GSS, a drugi puljski neurolog prim. dr. Dubravko Marković. U Hrvatskoj planinska medicina nije priznata kao specijalnost niti postoji edukacija za tu visokodiferenciranu struku, pa su nam takvi stručnjaci tim vredniji, jer je danas gotovo nezamislivo organizirati himalajsku ekspediciju bez takvog specijalista. Dr. Marković je samim time i himalajac, a spomenimo i to da je svestrani planinar i planinarski funkcionalar, npr. predsjednik PD "Glas Istre" u Puli i prvi pročelnik Sekcije za sportsko penjanje u tom društvu. Povod je za ovaj članak to što je dr. Marković napisao prvi hrvatski planinarski roman, o kome izvještava u ovom broju, također himalajac, dr. Vinčak, a da bismo posve zaokružili prikaz Markovićeve ličnosti donosimo i završni dio njegova planinarskog romana "Mreža Bijelog pauka" (Bijeli pauk je nadimak za strašnu Eigerovu stijenu). Ukratko njegov životopis!

Rođen je 4. svibnja 1953. u Zagrebu, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju; Tijekom gimnazijskog školovanja član je pokreta "Znanost mladima" te na takmičenjima iz biologije osvaja I i III republičku te II i IV saveznu nagradu. Bavi se športom (tenis, nogomet, podvodni ribolov), glazbom i astronomijom. Godine 1972. upisao je Medicinski fakultet, a diplomirao 1978. Obavio je specijalizaciju iz neurologije u Puli i 1983. položio specijalistički ispit. Godine 1986. je obranio magisterski rad, a 1991. doktorsku disertaciju na Sveučilištu u Zagrebu.

Član je Hrvatskoga lječničkoga zbora i Komore (HLK), predsjednik pulske podružnice Zbora, član

Povjerenstva za etiku i medicinsku deontologiju Liječničke komore, Hrvatskoga neurološkoga društva, slovenskih lječničkih udruga, Neurofiziološkoga društva i Društva za medicinsku genetiku. Član je predsjedništva Društva tjelesnih invalida u Puli, te predsjedništva Udruge hrvatskih dragovoljaca domovinskoga rata (UHDDR), također u Puli. Niz je godina predavao neurologiju i psihijatriju u Medicinskoj školi u Puli. Stalni je sudski vještak i autor ili koautor 64 znanstvena, stručna i popularna članka.

Planinari od djetinjstva, a organizirano od 1977. kao član HPD "Vihor", te od 1980. kao član PDS "Velebit" u Zagrebu, kada je završio alpinističku školu "Velebita". Nakon toga slijedi niz alpinističkih uspona, skijaških i ledenjačkih tura, ljetni i zimski planinarski usponi u Risnjaku, Velebitu, Paklenici, Julijskim i Kamniškim Alpama, Visokim Turama, Bernskim i Savojskim Alpama (ljetni usponi: Sj. triglavska stijena, Aig. de Argentiere, Gross Börrenhof, zimski usponi: Prisojnik, Mojstrovka, Lanževica, Velika Baba, Vel. Draški Vrh). Od 1984. član je PD "Glas Istre" u Puli, od 1995. njegov predsjednik. Prvi je pročelnik Sekcije za sportsko penjanje PD "Glas Istre". Bio je lječnik hrvatskih himalajskih ekspedicija na Everest 1989. i 1997. te na Shisha Pangmu 1998. Od 1989. do 1999. pet je puta boravio u himalajskim područjima Nepala i Tibeta (trekking u Langtang Himalu, sjeverni prisut planini Kailas).

O svojim iskustvima kao ekspedicijски lječnik napisao je nekoliko zapaženih stručnih članaka, koji zapravo čine glavninu domaće literature iz planinske medicine:

- Visinska bolest i turizam. U knjizi *Priručnik turističke medicine*. Pula, 1993. -6.

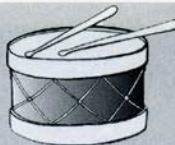
- Hiperbarična komora u liječenju visinske bolesti. U zborniku 1. hrvatski kongres pomorske, podvodne i hiperbarične medicine, Split 1998. (sa H. Kovačevićem)

- Lječnički izvještaj ekspedicije "Everest 97". Hrv. planinar 1997; 7/8 : 201 - 202.

- Lantang Himal, šetnja ili trekking kroz središnji Nepal. Hrv. planinar 1998. Hrv. planinar 1998; 11/12:310 - 1

- "Mreža Bijelog Pauka", Matica Hrvatska, 2000. koji je dobrim dijelom autobiografskog karaktera, ili bar plod njegova životnog iskustva, iako autor to ne priznaje.
(Dr. Željko Poljak)

VIJESTI

ŠESTI SUSRET PLANINARA-PJESNIKA NA SOVSKOM JEZERU

Gotovo svako slavonsko planinarsko društvo tijekom godine organizira po jednu manifestaciju na kojoj se okupe članovi svih društava. One su sastavnica kalendarja izleta svakog društva. Tako su, primjerice, članovi PD "Dilj-gora" iz Slav. Broda prije šest godina utemeljili okupljanje planinara pod imenom "Susret planinara-pjesnika na Sovskom jezeru".

Taj minijaturni ostanak Panonskog mora na Diljgori, odavno su posjećivali hrvatski pisci, primjerice Luka Ilić Oriovčanin, Julije Kempf, Josip Butorac, Dragutin Tadijanović, Antun Petković, Matko Peić, Zlatko Crnković, Ivan Kušan, Tomislav Đurić, Tin Kolumbić, Milan Kaučić, Branko Hribar...

Sjenovite obale Sovskog jezera i prostor uokolo zdencu, na kojem je spomen-ploča s uklesanim zapisom Dragutina Tadijanovića o tom lokalitetu, 4. lipnja bile su ispunjene planinarama iz mnogih društava Slavonije, te mještanima obližnjega Sovskog Dola.

Uz pjesnike-planinare, po tradiciji su nastupili i članovi literarnih udruga, "Rima" iz Našica i "Berislavic" iz Slav. Broda. Među 25 ovogodišnjih sudionika, svoje radove čitala je prof. Lana Derkač iz Požege, mlada hrvatska poetesa kojoj su do sada tiskane četiri knjige pjesama i jedna drama. Specifičnost i ovoga pjesničkog festivala, pod vedrim nebom, bila je iskrenost i spontanost (slika dolje).

Najvredniji radovi bit će objavljeni u posebnoj zbirci, kao što je to urađeno i prošle godine, kada su pjesme otisnute u knjizi pod naslovom "Suze na licu Panonika", u nakladi Biblioteke "Jezero", PD "Dilj-gora" iz Slav. Broda, kao i u "Brodskom planinaru".

Na kraju evo i pročitane pjesme Vladimira Lukačevića, planinara iz Orahovice, pod naslovom "Ptice": Naša pjesma vašem uhu mila, /vašom oku praznih naša krila./ Kad kažete da smo ukras svijeta, /što vam onda živa ptica smeta. /Ne pucajte ako Boga znate, /pa i na vas su padale granate. /Razmislite malo svojom glavom, /kad punite pticu morskom travom.

(Ivan Jakovina)

DJELATNOST PD "KAMENJAK" U RIJECI

Planinari PD "Kamenjak" iz Rijeke imaju svake godine ove velike priredbe: planinarsku školu, tečaj za markaciste, markiranje planinarskih staza, pošumljavanje Gorskog kotara i putovanje u inozemstvo (Italija - Udine i Pordenone, Slovenija-Snežnik i Triglav, Bosna i Hercegovina - Konjuk, Austrija, itd.). Svake godine u lipnju u goste dolazi talijansko planinarsko društvo iz Tricesima. Ove godine organizirano je druženje na Kleku, a Kamenjak će u rujnu u Tricesimo.

Uvijek su zanimljiva druženja između dvaju društava. Gostoljubivost dvaju naroda na zavidnoj je razini. Upoznavanje, druženje i prijateljstvo čine ljepotu sva-kodnjevice. Treba također istaći da je planinarska kuća

Vihoraši pred domom Omanovac na Psunju

u Frbežarima (Trsće), općina Čabar, obnovljena. Imaju spavaonice, kuhinju, WC i kupatilo. Svi zainteresirani mogu se javiti na adresu PD "Kamenjak", Korzo 40, Rijeka, telefon 051/331-212 utorkom i petkom od 19 do 21 sat.

(Anto Lončarić)

ŠTO SU "VIHORAŠI" VIDJELI I DOŽIVJELI NA PSUNJU

Posljednjih godina HPD "Vihor" iz Zagreba provodi opće prihvaćenu koncepciju: jedanput mjesечно organiziraju se planinarski izleti autobusom, a planinarjenju su dodatak kulturni sadržaji predstavljeni uz pomoć domaćih planinara, muzejskih kustosa, svećenika i drugih poznavatelja određene destinacije i regije.

Tako je 9. travnja bio organiziran i planinarski pohod Psunj, a usput smo posjetili i razgledali Pakrac i Lipik. Već sam sunčani dan bio je jamstvo da će izlet u ovaj dio "Lijepe naše" biti uspješan, tim više što nam je uz organizatora izleta, Edu Taibera, još u autobusu mnogo toga rekao o Psunj, Pakracu i okolnim mjestima "kapelaš" Damir Gross, rođeni Pakračanin. Približavajući se slikovitoj, tek zazelenjeloj šumovitoj planini bili smo potreseni tragovima ratnih razaranja u selima uz cestu, iako se mnogi domovi obnavljaju. U Pakracu su nam zaželjni dobrodošlicu domaći planinari iz HPD "Psunj" s predsjednikom Zvonimirov Pavlenjakom, a Rudolf Cišper, autor knjige "70 godina planinarstva u Pakracu", ispričao nam je zanimljivu i burnu, a u nedavnom Domovinskom ratu traumatičnu povijest svoga grada.

Ostavili smo sumorni Pakrac i autobusom se odvezli do velikog planinarskog doma na Omanovcu (654 m), gdje je u Domovinskom ratu bio četnički štab i otuda je sijana smrt po gradu i okolici. Uglavom je obnovljen, ali još nema struje. Trasa dalekovoda prolazi kroz, navodno, minirano područje, a zbog nedostatka sredstava deminiranje bi trebali obaviti planinari!

Kratak predah, topli čaj i s vodičem Žarkom Ročekom krećemo na kružni put Omanovac - Puzavac - Torine - Veliko Polje - Petkovača - Hajdučka kosa - Omanovac. Staza je dobro markirana, lagana, vodi kroz pitome predjele obrasle bukvama, grabom, brezom. Dok su grmlje i manja stabla prolistali, visoka stabla su tek bojažljivo propupala. Susreli smo se i s lovцима koji u predsezoni isprobavaju oružje. Kratak odmor na Veličkoj poljani kod ruševina spaljenog planinarskog doma "Josip Svoboda". Nakon četiri i po sata hoda ponovo smo na Omanovcu. Tu nas je čekalo ugodno iznenadnje: ukusna topla juha koju su skuhale planinarke Frida Filipović, Josipa Završki i dvije kojima nismo zabilježili ime. Još malo odmora, razgovora, fotografiranje s domaćinima, zahvala za susretljivost i prigodne darove i slijedi povratak u Zagreb.

Kratak posjet razorenom lječilištu Lipik četiri kilometra od Pakraca ponovo nas je potresao. Nekada prekrasni paviljoni, vile, bazeni, divno uređeni park i šetalište, sve je uništeno, pusto i jadno. Nedjeljno je popodne, a u parku osim nas - nikoga. Kako li je u duši onih koji su to zlodjelo počinili? Misle li se vratiti u pustoš koju su sami stvorili i među ljudi kojima su uništili opstanak?

Još je neko vrijeme u autobusu vladalo sumorno raspoloženje, a onda se na nečiju molbu oglasila gitara Vlade Horvata, predsjednika "Vihora". Popularne pojive i zajedničko pjevanje unijeli su među 50 "vihoraša" vedrinu na kraju zanimljivo provedenoga sunčanog dana u Slavoniji.

(Ana Tomljenović)

PD "OBRUČ" IZ JELENJA

Društvo već više od mjesec dana uređuje i čisti staze koje se nalaze na "Grobničkim Alpama". Ti smjerovi su sada očišćeni, pregledani i ponovo označeni, a neke

Morkacisti PD "Obruč" iz Jelenja Foto: Robert Buric

su stare markacije izbrisane jer je ponegdje bilo previše oznaka. Tako su sada staze opet prohodne za planinare i izletnike. Staze koje su markirane provjerio je društvo HPS. To su ove staze:

- 1) Potkilavac - Pod planina - Hahlići
- 2) Potkilavac - Čeka - Hahlići
- 3) Borija - Kobia - Kalci - Hahlići
- 4) Potkilavac - Kozice - Živiski put - Kripanj - Platak.

Zadnja staza je na većem dijelu obrasla tako da je upotrijebljena, uz privučni alat, motorna pila, dvije škare za čišćenje i drugi alat.

U tim je akcijama sudjelovalo 10-15 markacista iz PD "Obruč" iz Jelenja. Neke staze na Hahlićima koje ne pripadaju ovom društvu, zapuštene su već niz godina i obrasle.

(Robert Burić)

U ZASELJU OBILJEŽEN DAN PLANINARA HERCEG-BOSNE

U organizaciji PD "Vitez" iz Viteza, obilježen je Dan planinara "Herceg-Bosna 2000 godine". Ova manifestacija, četvrta po redu u poslijeratnom razdoblju, okupila je u Zaselju 20 planinarskih društava s oko 300 planinara iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Vrijedni domaćini svakom društvu uručivali su Zahvalnicu za učešće, kao i osigurali sadržajan program aktivnosti. Na obroncima Kruščičke planine okupila su se ova društva:

1. PD "Vitez" - Vitez
2. HPD "Prenj 1933" - Mostar
3. PD "Raduša" - Uskoplje
4. PD "Cincar" - Livno
5. UP "Tisovac" - Busovača
6. PD "Kuk" - Novi Travnik
7. PD "Bitovnja" - Kreševo
8. UP "Orlova stina" - Tomislavgrad
9. PD "Vis" - Žepče
10. HPD "Bjelašnica 1923" - Sarajevo
11. PD "Pogorelica" - Kiseljak
12. HPD "Dubrovnik" - Dubrovnik
13. HPD "Ante Bedalov" - Kaštel Kambelovac
14. HPD "Malačka" - Kaštel Stari
15. HPD "Kamešnica" - Otok kod Sinja
16. PD "Svilaja" - Sinj
17. HPD "Mosor" - Split
18. HPD "Kamenar" - Šibenik
19. HPD "Sveti Mihovil" - Šibenik
20. HPD "Jelinak" - Trilj

Od planinarskih aktivnosti za napomenuti je da su organizirani pohodi u četiri pravca, i to prema Krstacu (1558 m), prema Gradini (969 m), prema Zabrdcu (1105 m) i prema ostacima starog grada Škafa.

Kod četvrtog pravca istkanuti je da je bio omogućen ulaz i razgledavanje spilje "Škafa" pod nadzorom speleologa Antona Fuksika iz Žepča. Poslije zajednič-

kog organiziranog planinarskog ručka, koji su osigurali pripadnici III GMTBR HVO "Jastrebovi", upriličena su sportska natjecanja u potezanju konopa, trka u vremcama i bacanje kamena s ramena.

Najviše sreće i umještosti imali su domaćini iz PD "Vitez" - Vitez. Na završetku ovog druženja domaćini su iskazali svoju spremnost za nova druženja kod njih, a svi sudionicima poželjeli sreću za povratak kućama.

(Dragan Radeljić, PD "Vitez")

PLANINARI HERCEG-BOSNE U FRANCUSKIM ALPAMA

Planinarska ekspedicija iz planinarskih društava Planinarskog Saveza Herceg-Bosne boravila je u drugoj polovini srpnja u francuskim Alpama. Cilj ovog pohoda je bio osvajanje pet vrhova visokih od 3000-4000 m, a organizatori su bili HPD "Prenj 1933" Mostar, i PS Herceg-Bosne. Baza je bila u Grenoblu, u kući obitelji Laurenta Motte, koji je i sam alpinist i velik poznavatelj francuskih Alpa, a koji je i planirao uspone.

Sudionici su bili još iz sljedećih društava: PD "Raduša" Uskoplje - G. Vakuf, PD "Vitez" iz Viteza, PD "Vis" Žepče i PD "Kuk" N. Travnik, a poimenično Dražen Pažin, Miljenko Bošnjak, Željko Knezović, Petar Marić, Sonja Vukojević, Marija Balić, Stipe Martinić, Anto Bošnjak, Ivo Bavrka i Antonio Fuchsic.

Prvi vrh koji su članovi skupine osvojili bio je vrh Galise (3343 m).

Radi uspona na ovaj i druge vrhove kamp smo uspostavili na visini od 2270 m (Barage du Saul). Sljedećeg dana uspjeli smo se popeti i na vrh Traversiere (3496 m) iznad ledenjaka Gallet.

S obzirom da je nastupilo kišno vrijeme morali smo se vratiti u Grenoble, gdje smo se uvježbavali na uređenom alpinističkom vježbalištu.

Planinari iz Herceg-Bosne na Golisi (3343 m)

Nakon dva dana vrijeme se popravilo pa smo otišli na ledenjak La Meije i ispenjali vrh Dome de Lauze (3550 m).

Vremenska prognoza za južne Alpe predviđala je loše vrijeme za narednih nekoliko dana, pa je s domaćinom dogovoreno da pokušamo sjevernije, u masivu Mont Blanc.

Stigli smo u Chamonix, taj predivni europski i svjetski planinarski centar, međutim, vrijeme se pogoršalo, pao je novi snijeg do pola metra, prognoza je bila loša, pa je skupina odlučila da se vratí kući.

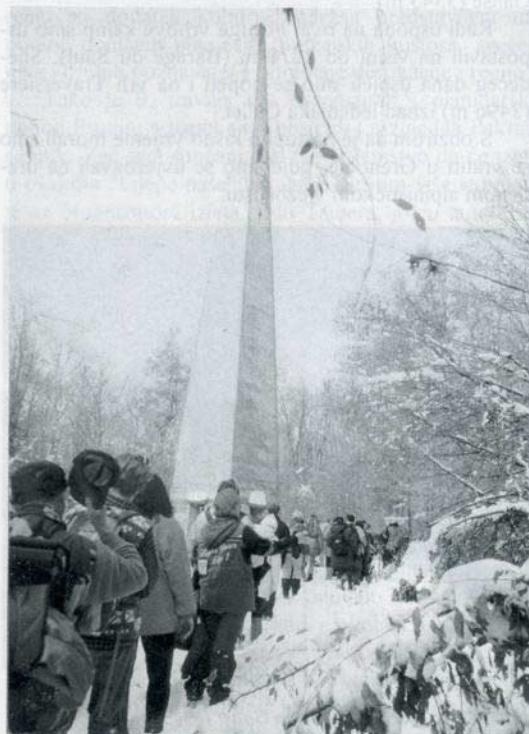
Svojim francuskim domaćinima, gosp. Laurentu Motte i gosp. Simon Derache, kao i njihovim obiteljima i prijateljima dugujemo veliku zahvalnost, i sretni smo da smo ih upoznali i kao ljude i kao vrhne alpiniste.

(Dražen Pažin)

PRVA PLANINARSKO-TURISTIČKA KARTA LABINŠTINE

U izdanju PD "Skitači" iz Labina, uz svesrdnu pomoć Turističke zajednice grada Labina i mnogobrojnih sponzora, izšla je iz štampe prva Planinarsko-turistička karta Labinštine. U prisutnosti mnogobrojnih uzvanika i prijatelja društva, karta je svečano predstavljena 21. srpnja.

Izradena je u mjerilu 1:60.000, u višebojnom tisku i bogato ilustrirana nizom fotografija. Područje obuhvaćeno kartom je sjeverno od Lovrana, južno od rta

Čardak na Dilj-gori (KT7 na SPP-u)

Ubac, istočna obala Istre i zapadno do Cerovlja. Na karti je ucrtan Labinski planinarski put koji je u cijelosti markiran, kao i niz planinarskih staza u okolini puta. Također su označeni i novi markirani prilazi na Učku s istarske strane. Na poledini karte je opis LPP na četiri jezika.

Karta se može naručiti pouzećem kod tajnika društva Rinalda Golje (telefon 099-514-087 ili e-mail vapor@pu.tel.hr) po cijeni od 30 kuna, a za naručenih 10 i više primjeraka po cijeni od 25 kuna.

LPP može se već obilaziti iako još nije izdan dnevnik puta i na kontrolnim točkama nisu postavljeni žigovi i upisne knjige. Nadamo se da će i to biti urađeno ove jeseni.

(Nikola Mihelčić)

SLAVONSKI PLANINARSKI PUT OPET OTVOREN

Ovoga je ljeta, prilikom Dana slavonskih planinara na Petrovu vrhu iznad Daruvara 1. srpnja, svečano otvoreni obnovljeni i prošireni Slavonski planinarski put. Riječ je o najstarijoj planinarskoj obilaznici u

Otvorene Slavonske planinarske puteve

Hrvatskoj. Osnovana je bila i prvi put otvorena 1957. godine sa svrhom da markacijom poveže u cjelovit niz sve slavonske planine, počevši od Psunja i Papuka do Krndije i Dilj-gore. Domovinski rat je prekinuo planinarenje po tom putu. Trasa je zapuštena i trebalo ju je temeljito obnoviti te prilagoditi današnjim prilikama na terenu. Sada taj put ima 18 KT opskrbljjenih upisnim knjigama i žigovima. Osim toga, tiskan je vodič sa zemljovidom, koji se može naručiti kod predsjednika Slavonskog planinarskog saveza, Krunoslava Hornunga, 31551 Belišće, Ulica S. M. Gutmana 14b (tel. 031/663-

291) i tajnice Jasne Vidović, 34310 Pletenica, J. Kozarača 11 (tel. 034/272-654). Tko obiđe svih 18 KT na putu i to dokaže otiskom žiga, dobiva značku priznanja. Zanimljivo je da obilaženje puta nije vremenski ograničeno, priznaju se žigovi koji su bilo kada skupljeni, pa čak i oni iz 1957. godine, dakle, stari 43 godine! Treba dodati da na tom putu, koji traje 7-8 dana, planinari mogu prenoći u nizu planinarskih kuća, počevši od Petrova vrha pa do doma "Gjuro Pilar" iznad Slav. Broda. O trasi se brine 18 društava, svako od njih ima svoju dionicu. Sve dionice zajedno oblikuju gotovo puni krug, koji se uglavnom drži planinskog vijenca oko Požeške kotline. Potanje o SPP-u na str. 262.

(Ž. Poljak)

TATRE 1999.

U organizaciji HPD Bilogora iz Bjelovara organiziran je planinarsko-turistički izlet u Tatre (Slovačka). Dobra suradnja HPD Bilogora s društvima iz Zagreba, Koprivnice, Varaždina i Rijeke pružila je priliku i nizu drugih društava da odu na Tatre.

Na put u Slovačku krenulo je trideset planinara. U kasnim popodnevnim satima dolazimo u naše odredište, selo Liptovske Revuce. Smještamo se u pansion Jana. Mi smo im prvi gosti, otvaramo im sezonu. Osvanula je nedjelja, plan je vrh Ostredok 1592 m (Visoke Tatre). Nastavljamo prema vrhu Ploska (1532 m). Počinju prve kapi kiše. Kiša nas je pratila sve do sela. Drugi dan odlazimo u grad Ružomberok u šoping. Poslijepodne ponovo kiša.

Za utorak planiran je cijelodnevni uspon na Čumbar (2043 m) i Chorok (2024 m) u Niskim Tatrama. Nažalost pada kiša pa smo posjetili dvije prekrasne jame u Jasnoj dolini, Ledenu i Slobodnu jamu. Radi lošeg vremena odgodeno je i penjanje na najviši vrh u Tatramu Geralachovski štit (2655 m).

Cetvrtak. Krećemo autobusom za Visoke Tatre. Plan je da prijedemo dio tatranske transverzale od Starog Smokovca do Štrbskog Plesa. Petak. Jedna grupa ide po okolnim vrhovima, druga se opredijelila za

HPD "Bilogora" u Tatramu

Foto: Z. Čamilović

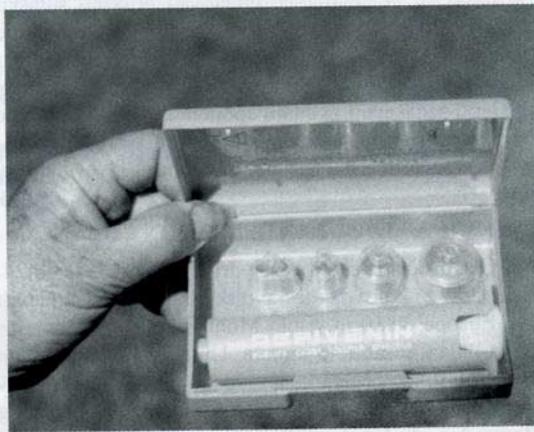
termalno kupalište Greikor termal Bešenova i posjetu etno selu Vlkolinec kod Ružomberoka. Vlkolinec je pod zaštitom UNESCO-a od 11. 12. 1993.

Subota. U ratnim jutarnjim satima krenuli smo zaHrvatsku. Završava se jedno lijepo putovanje koje svima nama ostaje u dragoj uspomeni. (Anto Lončarić)

ASPIVENIN

Neobičan naslov, no, to je naziv za vrlo praktičan i djelotvoran aparat za prvu pomoć - izvlačenje otrova koji u organizam ubrizgavaju insekti, zmije i paučnjaci. Proizvođač je francuska tvrtka Aspir, od kojeg je naziva i izведен naziv Aspivenin. Uvoznik je Hospitalija Zagreb. Evo o čemu se radi!

Komplet je smješten u plastičnu kutiju veličine 120 x 80x33 mm. U kompletu je pumpica sa četiri različita nastavka. Na poklopcu kutije reljefno je prikazan način upotrebe, koji je vrlo jednostavan. Uputa je također i na priloženom listiću hrvatskim jezikom te original upute na francuskom jeziku. Najzanimljivije je to što se otrov isisava na način da se prvo klip pumpice utisne do kraja a onda otpusti. Ostavi se da djeluje, tj. da izvlači krv i otrov 2 - 3 minute. Ovo vrijeme može biti i produženo bez nuspojava. Nakon upotrebe pumpica se ispere vodom ili alkoholom.

Pored otrova zmija, škorpiona, krpelja i stršljena, može se koristiti i kod uboda osa, pčela, obada, komaraca, mrava pa i kod biljaka koje izazivaju alergiju - urticariju. Cijena je nešto iznad 100 kuna. Dobije se u ljekarnama i biljnim apotekama. Bilo bi uputno da to nabave planinarska društva i uvijek nose na izlete.

(Miljenko Pavetić)

VARAŽDINSKI PLANINARI OSVAJAJU SLOVENSKE HALOZE

Slovenske Haloze, pitom brežuljkast i vinoradan kraj u sjeveroistočnom dijelu Slovenije koji se nastavlja i u sjeverozapadni kutak Hrvatske, postale su posljed-

njih godina omiljelo i rado posjećivano izletište varaždinskih planinara. To je dokazao i posjet skupine od 30 planinara koje su u nedjelju 27. kolovoza poveli u Halozu Milan Turkalj i Tomislav Jagačić. Upravo te, posljednje nedjelje u mjesecu kolovozu, slavi se Sv. Augustin, pokrovitelj veće crkve na samoj slovensko-hrvatskoj granici (manja crkva posvećena je Sv. Magdaleni). To je čuveno "Avguštinovo", veliko godišnje proštenje, kada se na sv. misi koju slave hrvatski župnik iz Cvetline i slovenski iz Leskovca okupi velik broj hodočasnika iz slovenskih i hrvatskih sela. Tradiciju nije omela ni administrativno-politička granica. Toga dana ožive putevi i staze koje vode uz vino-grade, kroz šume i livade, pogotovo ako je lijep sunčan dan. A takav je bio baš u nedjelju 27. kolovoza. Vidici su bili lijepi i daleki, pa je Milan Turkalj veću skupinu planinara vraćao u Trakoščan preko sela Brezova Gora.

Od crkvica koje su, jednu kraj druge, nekada sagradili pobožni ljudi, otvara se pogled koji se pamti: prema Ravnoj gori, Ivančići, Strahinjčići, Trakoščanu.

Šteta što je ovaj lijepi kraj izvan tradicionalnih planinarskih puteva. Za sada ovamo dolaze više hrvatski nego slovenski planinari, a trebalo bi biti obratno. Varaždinski su planinari već imenovali prilaznu šumsku stazu na kojoj je smrtno stradao zvonar Janez Šmigoc "Janezova staza", a spremni su sudjelovati u markirajući staze u hrvatskom dijelu i izraditi spomen-žig koji bi povjerili sadašnjem zvonaru spomenutih crkvica koje je Marjan Raztresen, urednik Planinskog vestnika u Ljubljani, počastio najljepšim imenom: "Dva haloška bisera!"

(T. J.)

"TIKVICA" IZ ŽUPANJE NA MONT BLANCU

Cetveročlana ekipa našeg društva boravila je od 24. srpnja do 1. kolovoza u Savojskim Alpama. Na najviši vrh Europe, 4810 m visoki Mont Blanc, popeli smo se 29. srpnja u 9 sati i 45 minuta. U navezu smo bili ovim redom: Vlado Matanović, Josip Nikolić, Tomislav Juzbašić i Berislav Tkalač. Za uspon od planinarskog doma Aig. du Gouter (3817 m) i nazad trebalo nam je 10 sati. Baza za uspon bio je Chamonix u Francuskoj, a penjanje smo započeli sa zadnje stanice brdskega tramvaja, Le Nid d'Aigle (2372 m) 27. srpnja. Dan prije posjetili smo ţičarom Aig. du Midi (3842 m), a u povratku Martigny u Švicarskoj i Aostu u Italiji. Zahvaljujemo petorici sponzora te prijateljima planinara na posuđenoj opremi, moralnoj podršci i savjetima. Ovo je do sada najveći uspjeh našeg društva, grada Županje i Vukovarsko-srijemske županije u planinarstvu. Zahvaljujemo i svim građanima Županje (84 m) koji su nam čestitali na uspjehu kao i medijima koji su taj dogadjaj popratili perom, slikom i mikrofonom.

(Berislav Tkalač)

DEGENIJA NA "JAPAN FLORI 2000"

Na međunarodnoj izložbi "Japan flora 2000" (17. III. - 18. XI) na otoku Awaji (Japan), Hrvatska je za svoja izlaganja (velebitski kamenjarski endemski vrt, primoštenski vinogradi i stilizirano žalo Jadrana) dobila zlatnu medalju, što je velik uspjeh između 60 zemalja sudionika ove velike manifestacije. Sa svojim brojem endema Hrvatska se uvrštava među najbogatije zemlje svijeta. "Flowerwatching" mogla bi ubuduće biti jedna od njezinih turističkih atrakcija.

Tema izložbe bila je komunikacija čovjeka i prirode pod motom: "CVIJET U SVAKOM KUTU SVIJETA", a postoji namjera da preraste u međunarodni park prirode i trajno ostane u japanskoj regiji Kansai.

(Vesna Jurković)

OSMO ZAVJETNO HODOČAŠĆE NA KRASNO

Planinari, gradani Gospića i pripadnici 9. gardijske brigade "Vukovi" Hrvatske vojske počeli su u ponедjeljak 14. 08. 2000. u 6 sati svoj osmi pohod hodočašćenja Gospici Krasna iz centra grada ispred naše nove Katedrale. Biskup gospičko-senjski monsinjor dr. Mile Bogović blagoslovio je sudionike uz lijepu prigodnu riječ, naglasivši da se ovim pohodom povezuje ova katedralna crkva nove biskupije sa svetištem Blažene djevice na Krasnu, koja će biti zaštitnica ove crkvene ustanove. Dosta mladih oduševilo je naše svećenike Stipu i Nikolu koji su i sami pošli na ovaj put dug oko šezdesetak kilometara.

Prolazom kroz gradske ulice hodočasnici su budili građane pjesmom i glasnom molitvom i kroz Pazarišku napustili grad. Hodalo se cijeli dan kroz Žitnik, Dunjevac, Baloniju, Kaluderovac, Mlakvu, Gradinu, Vukoliče, Draškoviće, Selište, Rudinku, da bismo pred večer došli u šumski predio Kopije gdje je HV postavila dva velika šatora za osamdeset umornih hodača. Tu je uz logorsku vatru bilo pjesme i veselja i moljena je krunica prije polaska na počinak na tvrdoj i suhoj zemlji, koju ovdje nije natopila ljetna kiša što nas je poprilično oprala kroz Selište i Rudinku. Uz malo drhturenja dočekali smo jutro i polazak na posljednjih pet do šest kilometara puta do Devčića kroz krasnu šumu Krasanske dulibe. Župski barjak i stijeg sa zastavom "Vukova" ispred kolone, uz pjesmu, doveo nas je pred crkvu Gospe od Krasna i na misu u udolini pokraj same crkve, s mnoštvom koje se tu već ranije skupilo. Bili smo počašćeni predvodeći procesiju s kipom Gospe od crkve do oltara u dôcu prepunom ljudi, koji su zauzeli sav slobodni prostor među bukvama nastojeći ostati barem malo u hladu krošanja. Nakon zavjetnog obilaska i mise te kraćeg odmora, uz okrepnu, pošli smo oko tri sata popodne autobusom natrag kući, uz razmišljanja o devetom, sljedećem hodočašću. (A. Benković)

Gumači (3805) na Kavkazu

Foto: Tomislav Zoričić

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd* **CHROMOS**

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

IGLU ŠPORT

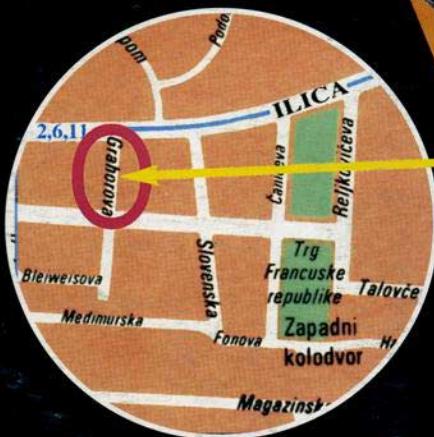

CROATIA

oprema za planinarenje,
alpinizam, speleologiju,
kampiranje...

ZAGREB

**OTVORENJE
POČETKOM
LISTOPADA**

IGLU ŠPORT d.o.o.
Grahorova 4
tel: 01/ 37 00 434
fax: 01/ 37 77 082
e-mail:boris.cujic@iglusport.hr
<http://www.iglusport.hr>